

Драматична бібліотека „Народного Слова“,
Ч. I.

М. П. СТАРИЦЬКИЙ.

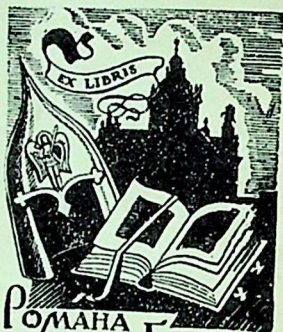
Ой не ходи Грицю,
та на вечерниці.

Народна драма зі сьпівами на V. дій
в перерібіці Александрова.

ЛЬВІВ 1910.

Накладом „Видавництва Народного Слова“.
З „Загальної Друкарні“, Львів, Академічна ч. 8.

РОМАНА ГЕНИК-
БЕРЕЗОВСЬКОГО

М. П. СТАРИЦЬКИЙ.

Ой не ходи, Грицю, та на вечерниці.

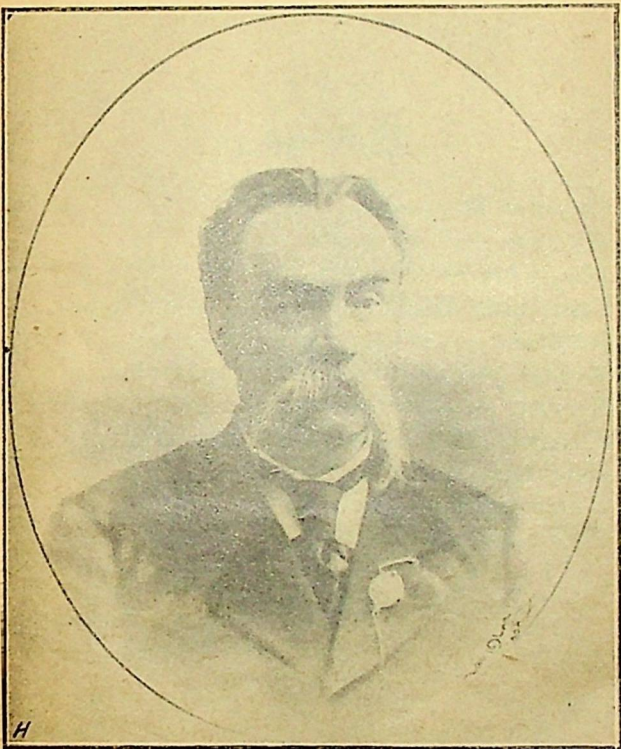
Драма в V. діях зі сьпівами і танцями.

(В перерібці Александрова).

ЛЬВІВ 1913.

Накладом „Видавництва Народного Слова“.
З „Загальної Друкарні“, Львів, Академічна ч. 8.

М. П. Старицький.

Дієві люди:

Охрим Шурай.

Вустя — його жінка.

Маруся — їх дочка.

Грицько Шандура — молодий чумак.

Дарина — його сестра.

Хома — старий парубок, горбатий.

Потап — парубок.

Галина Шеньова — богацька дівка.

Дмитро — підпарубочий.

Степаніда — хазяйка на вечірницях.

Баба-ворожн.

1 і 2 парубок.

1 і 2 дівчина.

Парубки, дівчата.

Д І Я І.

Сцена І.

(Маруся, Галина, Дарина, дівчата, серед сьміху тручають ся).

І. Дівчина. Та не штовхай ся, а то впаду.

ІІ. Дівчина. Хай загіє ся, а то ще вічи відморозить!

Галина. Одвжись від неї, вона взяла батькові чоботи, то їй байдуже що зимно.

І. Дівчина. А ти мамину опанчу!

Маруся. Ну, годї вам дівчатка, підходьмо мерщій до Хоминої хати.

І. Дівчина. Та цур йому, такого ідола і зачіпати страшно.

ІІ. Дівчина. Ая! Він відьмак, з чортами знає ся!

Дарина. А батьки його, здирщики були пекольні, все село обнищили.

Галина. А баба його? Так всяке обминає цю відьмацьку хату.

Маруся. Хоч і відьмак, та багатий, побачите скільки виправимо у него всакої всячини?

Галина. Як струсьне носом...

І. Дівчина. То замість червінців чорти повипадають.

Маруся. То тобі подаруем.

І. Дівчина. Спасибі за ласку, возьміть собі у запаску.

Дарина. Ну зачинаймо.

Хор. Чи дома дома
 Бідная вдова
 Славен еси,
 Славен еси,
 Наш милий Боже.
 На небеси.
 Не ма ї дома
 Пішла до Бога,
 Славен еси
 Славен еси і т. д.

Маруся. Вечір добрий, дайте пиріг довгий; грудочку кашки, кільце ковбаски; бо як не дасьте, самі не з'їсьте!

Сцена II.

(Ті самі і Хома виходить з хати, дівчата в сьміх).

Хома. Спасибі вам дівчатка, що не минули моєї хатки!

Маруся. То мені дякуй, бо я без тебе і щедрувать не хотіла.

Хома. Кепкуєш! Ох, усе кепкуєш.

Маруся. От розпитай ся, коли не віриш.

Усі. Правда! Правда!

Дарина. Там просто гине за тобою —

сказано коха.

Хома. Сьмійтесь! Я такий до вас, що і Господи, а ви і добрим словечком не згадаєте!

Маруся. А чом-же тебе не згадувать? Ти щедрий, от і тепер певно усім наділиш.

Хома. Для таких красавиць нічого не пожалую, а для тебе моя зіронько і птичого молока дістану.

Маруся. Тоб то така до вподоби?

Хома. Перервав-б ся!

Маруся. Щож доставай!

Хома. А далі?

Маруся. Серце в мене м'яжке, а після птичого молока може і зовсім розкисне. (*Сьміх*).

Хома. Ех! куди вже нам.

Маруся. А ти парубче не плошай, пива, меду давай, срібла, золота підсипай!

Дарина. Та швидче, бо ніколи.

Хома. Зараз! Зараз! (*іде в хату*).

Маруся. А знаєте дівчата, та його баба, то відьма.

Усі. І-і! Матінко.

Хома (виносить хліб). А хто у вас за міхоношу.

Галина. Я!

Хома. Наставляй мішок.

Маруся. А гроші! гроші? Одним книшом не відкупиш ся.

Хома. Засьпівай бо мені, ясочко, то повну жменю відсиплю.

Маруся. О!

Хома. Далєбі! ось і гроші.

Маруся. Давай-же вперед.

Хома. А не одуриш? ні? Ну наставляй пригорщията!

Дарина. Оце справді слід пошанувати.

Маруся. Пошануємо, пошануємо! Я для тебе і пісоньку склала! Підхоплюйте дівчата.

(Сьпіває :)

Маруся. Чумарочка рябесенька
 Пригортає злегесенька,
 Той мене пече ріже,
 Що не люблю в вічи лізе ;
 Той мене порива,
 Кого люблю тай нема.

Хор. Той мене порива і т. д.

Маруся. Тай цей пробі гарнесенький
 Як кілочок рівнесенький,

Ніженьки як цівки
 Губоньки як п'явки.
 Ніс тільки похилився
 Бач на губу задививсь.

Хор. Ніс і т. д.

Маруся. На тарілці два лини
 Прийди серце прилини,
 До кривого твого стану
 Може я таки дістану,
 Тільки орле не барись
 Тополею розігнись.

Хор. Тільки орле і т. д.

Маруся. А якже я пригорну
 Твою гору на спину
 До серденька щирого
 Хорошуна такого,
 Бо я дівчина лиха,
 Ха, ха, ха! ха, ха, ха!

Хор. Бо я дівчина і т. д.

(Усі з сьміхом утікають).

Сцена III.

Хома. Сьмієш ся! Глузуєш! Щей других
 нацьковуєш! І чим же я винен, що за батьків
 каратись мушу? Самі вони, породивши мене,
 зненавиділи дитину; хлопцем ні від кого я
 й доброго слова не чув, тільки сьміх, бійка,

та лайка виховувала мене! — Доріс я до літ, хазяїном став, а все таки й грошима не здолав купити собі серця. Ну і зненавидів-же я усіх! Став я ховати ся од людей, та не сховався од Марусі. Пройняла она мене гострим поглядом, вразила ущипливим словом, опалила красою! Вона сьмієть ся з мене, а в мене печінки тліють, вона глузує з мене, а моя кров ще більше від того смолою кипить! І невжеж я її не дістану. Невже розум і гроші не поборять ся з красою? Ні! — поборемось ще! (*іде в хату*).

Сцена IV.

(*Маруся, Дарина*).

Маруся. І деб ті парубки колядували?

Дарина. Не знаю. А ти до наших не вернеш ся?

Маруся. Нехай самі, обридло та й холодно!

Дарина. Не так кажи, холодно як скучно!

Маруся. Та таки і скучно самим... Що це твого брата Грицька нігде не видно? Слабий може чи що?

Дарина. Ні, хвалити Бога здоровий, його-ж оце місяць дома не було, з хурою ходив.

Маруся. Знаю : так уже буде з тиждень як вернув ся ; а й у хату не зайде, очий не покаже. Не знаєш ти серце з якої причини ?

Дарина. Хто його зна ; я і сама помічаю що брат перемінив ся, усе сумний якийсь ходить і часом закине про тебе слово, та немов подавить ся !

Маруся. Сердить ся чи що ? Може не хоче й згадувати.

Дарина. Либонь сердить ся !

Маруся. Наговори якісь... чиїж би це штуки ?

Дарина. Та бачиш серденько, ти часом таки і необачна ; жартуєш з усіми... не пропустиш нікого ; то словом ущипнеш, то квітку пришиєш, то пісню зложиш.

Маруся. Ну так шож ?

Дарина. А то за тобою всі парубки нападом, мов їх трястя трясе.

Маруся. Нехай трясе на здоровячко ; мені й байдуже.

Дарина. Тобі байдуже, а другому може серце розриває ся на двоє...

Маруся. Се-б то мені для вашого спокою у черниці пошитись, чи що ?

Дарина. Не в черниці, а вдовольнитись одним.

Маруся. Так ні з ким би то й слова не промовити? Я не така!

Дарина. Так ото й не гаразд... може через те й брат сумує!..

Маруся. Ні, сестрице, Грицько мене зна; коли я полюбила кого, то до смерти не викину з серця... а то, що я весела, жартлива, то така моя вдача... Я може часом сьміюсь і сьпіваю, а у мене оттут (*показує на серце*) щемить.

Дарина. Чого-ж тобі журити ся? Хороша, як сонце, щаслива... всі за тобою гинуть... То кому другому, так може тільки подушка зна!...

Маруся. Ех, голубонько моя, у всякого своє горе! А що братови твому нема чого думати: не перемінію я, кого вибрала, хіба сам одкинуть ся... Тільки й дати посьміятись над собою, то краще мені живій у сиру землю лягти!

Дарина. Слухай Марусе... я-б тебе попросила...

Маруся. А що?

Дарина. Давно хотіла... та якось ніяково... трудно...

Маруся. Та що-ж там такого! Кажі мені щиро; не бій ся: я люблю тебе.

Дарина. Знаєш, голубко, я за Потапом... мука моя, погибель моя!... Як це лихо мені сталося, і не чула ся... Перше здавалось і він упадав коло мене, тим і вразив моє серце... а тепер, бачу, за тобою гине... Пропаша я! *(Плаче)*.

Маруся. Не плач, моя квіточко, не плач! *(Обнімає її)*.

Дарина. Коли ти мене жалієш, хоч краплю... не жартуй з Потапом... не дратуй його! Адже ти його не любиш? Може коли ти одсахнесь ся... він знову... Ох, нещасна я!

Маруся. Заспокій ся, заспокій ся, Дариню! Я так жартувала з ним, як і з іншими; я не знала, що ти його любиш... тепер обминатиму третьою вулицею... Ну, розвесели ся-ж! Засьмій ся, моя квіточко!

Дарина. Та я вже не плачу! Так не чіпатимеж?

Маруся! Та ні, ні! Цур йому! Так оджахну, що й носом закрутить!

Дарина *(цілує Марусю)*. Голубочко моя, серденько, рибонько!

Маруся. А ти й сама не потурай журбі: дивись байдуже, — сам побіжить! Далєбі так!

Дарина. З серцем не справлюсь!

Маруся. Здави, та сьмій ся, сьпівай! Ну!
Та кинь, їй Богу, лихом об землю! Ну, ну!
(Крутить Дариню).

Дарина. Та я вже сьмію ся!

Маруся. Так і слід. Давай краще йому
пісню зложимо! Слухай та підтягай! (Сьпіває).

Мар. і Дар. Ой, Потопе, джигуне,
Який ти ледащо:
Ведуть тебе до пана,
Сам не знаєш за що!

2 рази.

Тоді будеш знати,
Як будуть карати —
І на руки, і на ноги
Диби накладати.

2 рази.

Ой на руки диби,
На ноги дибиці:
Оце-ж тобі, джигуне,
Гарні молодиці!

2 рази.

На вулиці не була:
Конопельки терла;
Не бачила джигуна,
А таки не вмерла!

2 рази.

Не бачила джигуна
І журби чорт має:

Нехай же він, волоцюга, |
 До двох не ходжає! | 2 рази.

Маруся (*скінчивши*). Оттак йому й справді!

Сцена V.

(*Ті самі і Грицько.*)

Грицько (*співає з початку за сценою, а потім переходить на сцену*).

Маруся. Чи не Грицько?

Дарина. Він, здаєть ся, він,

Маруся. Пождім, він сюди йтиме. (*Грицько пішов*).

Маруся. Чи не вгледів, чи не хоче й здоровкатись?

Дарина. Грицьку! Грицьку!

Грицько. Га! Хто там? Це ти Дарино?
 (*Вертаєть ся*).

Дарина. Я, та ще хтось!

Грицько (*підійшов*). А, здорові були! З Різдвом сьвятим! (*Здоровкаєть ся*).

Маруся. Спасибі... хоч на снігу здибались, а то не знали-б може, що сьогодні й сьвято.

Дарина. Хіба ти у них не був?

Грицько. Та якось... то за сим, то за тим...

Маруся. І то, — тепер і хату трудно зайти?

Грицько. Може кому й легко, коли стежка протоптана.

Маруся. Була протоптана, та либонь хуртовиною замело.

Грицько. Прошеному гостю прометуть і замети; а непрошений — за татарина здасть ся.

Маруся. На прошеного гостя треба багато; а ми люде не з перцем, а тільки з щирим серцем: хто прийде — раді, хто забув — Бога з ним.

Грицько. Ну, що-ж! До Бога позиватись не підемо... Зоставайтесь щасливі!

Дарина. Та куди ти! Наплескав, що й купи не держить ся, та й руша.

Грицько (*іде*). Ніколи; треба до дому, діло єсть.

Дарина. Яке там діло у сьвято? Слухай, вернись! (*Грицько пішов*). Що це з ним? Мов кукильвану наїв ся!

Маруся (*збентежено*). Не знаю... Зовсім не хоче говорити й дивитись... закида щось образливо... зневажа умисне... Наклепи якісь, чи що? Я мушу знати причину! За віщо-ж? За віщо-ж?!

Дарина. Я допитаюсь у його...

Маруся. Так ходім зараз і ми туди; я спитаю його, яка причина, що він цураєть ся

мене, що важким духом дише? Нехай по щирости скаже, чим я неред ним провинила? Хто нас разраїти хоче?! (*Розстібує кожушанку*). Ходім швидче! Душно мені.

Дарина. Ходім, ходім! (Пішли).

Сцена VI.

Хома сам.

Хома (виходить). Гаразд, що підслухав: вона закохана в Грицька. А-а, я добре зробив, що пустив Грицькови про неї жука. Але треба ще й матері: вона горда, а він ревнивий, завзятий... Розміркуємо, розміркуємо... Грицько, значить, найбільший ворог: його треба здихатись. Але як? Яким способом? Маруся закрутила Потапови голову... його, значить, на Грицька нацькувати. Ех, коли-б обох разом до чорта! Зостала ся-б вона сама собі без помочи, без поради, — а я-б тоді один з щирістю, з приязню... один без супротивників. Хе, хе, хе, хе! Ця думка мов блискавка ударила мені в голову... (*замислюється*). А Потап закоханий теж у Марусі. Він хоч дурний, але завзятий, що легко на все підмовити. Так! Так! Він мені допоможе.

Ой не ходи, Грицю, тай на вечірниці.

2

Сцена VII.

Потан, Дмитро і парубки.

Хор. Ходив, походив
 Місяць по небу,
 Славен єси,
 Славен єси
 Наш милий Боже
 На небеси.
 Кличе, покличе
 Зорю з собою
 Славен єси,
 Славен єси і т. д.

Дмитро. Вечір добрий, дайте пиріг довгий, а як не дасьте пирога, то піду до стога, візьму вола за рога, поведу на торго, продам за шага, та куплю пирога!

(Хома виходить).

I. парубок. Ось і сам Хома горбатий.

II. парубок. Не чіпай його, він парень, друзяка!

Хома. Спасибі вам панове молодці, за честь і за шану, а замість пирогів я вам два відра горівки поставлю! Чи згода?

Усі. Згода! згода! спасибі!

Дмитро. А мені пане господарю, дайте за труди окроме, бо отті ледарі мені не дадуть. Мені не багато... хоч трішички налиочки, так хоч пів ведра.

Хома. Забіжи до мене як одщедруєте, то дам!

Дмитро. Спасибі — забіжу.

Хома (до Потапа). Я маю тобі щось сказати...

Потап. Хлопці ід'ть, я зараз!

Усі. Добре! добре! (*відходять співваючи*)

Хор. Ой ходім зоре,
Де господь живе,
Славен еси і т. д,

Сцена VIII.

Хома і Потап.

Хома. Стрічали дівчат?... не бачив між ними Марусі?

Потап. Стрічали, але Марусі не ма; кажуть до дому вернулась, чи що!

Хома. А Грицько з вами?

Потап. Ні! — і не приходив!

Хома. Гм!... я так і думав.

Потап. Що думав?

Хома. А то, що коли Грицька і Марусі нема, то значить вони десь інде.

Потап. Деж саме?

Хома. Не знаю де, але вкупі то певне.

Потап. А!!! вона знов до Грицька? Вернув ся? Каторжний і знов до його? Ну пададу її!

Хома. Стоїть того голубчику! Ти от краще Грицькові поламай ноги, та одбий печінки от що!

Потап. Тай Грицькові... о тому собаці я-б не знаю що зробив... тільки він здоровший...

Хома. А ти возьми для помочи товариша в холяву!

Потап (з жахом). Щоб шелеснути?

Хома. Ха! ха! ха! Горячий ти і завзятий. Страх оттаких палких люблю, що нікому мовляв не дарує і не дасть собі на хвіст наступити! Я не знаю як тій Марусі мінять такого козака за слинявого Грицька! От я й сам його ненавиджу, що такий ще хвалько з него, похваляв ся оце, що насьміє ся з дівчиною над дурнем, тоб-то над тобою і ще кістки полама.

Потап. Похваляв ся! А бісова худоба, не животіти тобі!

Хома. Ти тільки не горячись ; лучше тихисенько, з за кутка укусити... вірніше діло, братіку, вірніше...

Потап. Так що-ж мені робити ? У мене аж горить !

Хома. А ти притиши до часу ! Силою дівочого серця не візьмеш, а лисицею прокради ся... Тобі треба щоб Маруся зненавиділа Грицька.. значить треба інакше повернути.

Потап. А якжеж як ?

Хома. Та хиба ти послухаєш ?

Потап. Ей Богу послухаю ! от щоби я луснув !

Хома. Слухайже : у Грицька закохана Галина Шеньова і Грицькові вона більше під пару, бо богата і мати Грицькова за неї ухопит-ця обома руками. А з Марусею, так діло треба повести, щоб збідніла, опинилась в злиднях. Як би так пустити Марусі під стріху червоного когута ?

Потап. Лячно ! зловлять !

Хома. Дурня зловлять, а мудрого й чортова мати не знайде. Гляди лиш, щоб сьогодні на складчині була Галина, а я приведу Грицька.

Потап. Добре ! я попрошу і прийде !

Хома. А от коли Маруся прийде на вечерниці, то ти не одпускай ся од неї і не пу-

скай до неї Грицька; то він тоді ударит ся до Галини напевно... а се тобі буде на руку.

Потап. Так, так!

Хома. А коли він привяже ся до тебе, то ти-ж не встоїш за себе?

Потап. Ого! Уже, щоб не було, а й горло перетну!

Хома. Ха! ха! ха! горячий, горячий... Та ти може тільки на язиці більше... А на ділі то мовляв посуну тай далі засуну!

Потап. Побачиш!

Хома. Допік, значить, допік!

Потап. Ірод каторжний!... Ну ужеж або мені або йому...

Хома. Так ти поведи діло хитро!

Потап. Еге!

Хома. А ти сьогодні і виду не подавай Марусі що сердиш ся, розумієш?

Потап. Так, так! спасибі тобі братчику за раду!

Хома. А я забалакав ся, та й забув; я давно тобі купив в городі дорожнього ножа, що ти прохав тай забув віддати... Ось на! *(витягає з за холєви).*

Потап. Ну сильний, здоровий! от спасибі, так спасибі!

Хома. Носи здоров... Так розміркуй гаразд, про віщо ми тут говорили, а я вже

тобі поможу здобути отті чорні брови, як віночок, а карі оченьки як терночок; а станок оттой тонкий та хисткий... та щоб обняти його, то можнаб весь сьвіт перевернути!

Потап. О звичайно! Зараз біжу! (*пішов*).

Хома. Ха! ха! ха! Поставив вже чортовн першу сьвічку; побачимо як вона начадить (*виходить*).

Сцена ІХ.

Вустя, Охрим.

Вустя (*сьпіває з далеку, а потім на сцені*).

Колиб мені Господи
Неділі діждатись,
Сюди туди, он куди
Неділі діждатись,
То пішлаб я
До роду гуляти
Сюди, туди і т. д.

Охрим. От розбрикалась баба!

Вустя (*плаче*).

Що мені на сьвіті робити,
Що не хтять хлопці любити.

(*сьпіває*). Ой зберіть ся хлопці по грошу,
Купіть мені бинду хорошу!

А як що не купите, то матері вашій хрін! Я й сама собі куплю!... Ого! Хиба я дочки не вигодувала? Що її — то і моє! Он іще Марусю за такого встругну, що вам у носі закрутить! Тай дочка-ж у мене хо-оша... Вилитая! Щоб мене хрест сьвятий побив, коли брешу. Хто мені сьміє не вірити?

Охрим. Але-ж правду говориш, чистісеньку правду (*до себе*) от розкудкудакалась баба!

Вустя. Ти думаєш, що я п'яна?

Охрим. Та ходи стара до дому, бо ще люди побачать, та осудять!

Вустя. Хай тобі твоя дома завалить ся! На чорта мені дома? Мені й тут весело! Он швидко дочку за муж віддам; уже перебалала з Грицьковою матерію... Частували мене он що — і як?

Охрим. Ходи стара до дому, розкажеш мені по дорозі.

Вустя. Ого! годі! Такого зятя доскочу, що тільки тпру! тай нікуди! Оттоді я вже наплюсь! Уже ти старий хоч сердь ся, хоч лай ся, хоч шохоч, то прости Господи наплюсь,.. цілий тиждень питиму... тай уже!

Охрим. Та онде люди йдуть!

Вустя. Що мені люди? Начхать мені на людей! Вони собі люди, а я собі люди. Нехай люди знають який в мене зять!

Охрим. Хоч мене пошануй!
Вустя (співає).

Ішов Гриць з вечерниць
Теменької ночі,
Сидить гуска на купині
Витріщила очи.

Я на неї — гиля, гиля!
А вона й присіла:
Коли-б мені не сопілка —
Вона-б мене ззіла!

Коли-б мені не сопілка,
Та не тая дудка...
Ой, пропала-б я на віки,
Сизая голубка!

Охрим. Що поможе кадило, коли бабу
сказило. Тьфу! (Відходить).

Сцена X.

*Дмитро, Галина, парубки, дівчата. Підчас
пісні показує Дмитро і скликує зі всіх бо-
ків парубків і дівчат).*

I. парубок. Гляньте як розохотилась Шу-
раїха.

II. Дівчина. Сама танцює, от чудасія!

Вустя. Діточки мої, рідні мої! Засьпівайте мені, розвеселіть мене! Сьогодні великий день сьвятого Різдва! Підтягайте, а я сама засьпіваю :

(Сьпіває.)

Як пішла я по суніці у ліс
Причепив ся до мене рябий біс,
Хор. А ти дівко не журись, не плошай,
Та червонії суніці збирай.

Вустя. Він до мене близенько присів,
І хотів мені дати відро слив.

Хор. Дурна була, коли слив не взяла,
Гуляючи смокталаб, смоктала.

Вустя. Так і яж не мала, не мала,
На йому ягідки потовкла.

Хор. Ця навчить і самих молодиць,
Тільки жалко їй солодких суніць.

Вустя. Так і він не взяв кат, не взяв кат,
Замість слив мені в руки дукат.

Хор. Ну дукат, що робити, взяла,
І його обняла, обняла.

(Завіса спадає.)

Д І Я ІІ.

Сцена І.

(Середина хати.)

Степаніда *(порає ся коло печі і поглядає на вікно)*. Що це нікого й досі нема? Побігти за колядниками, так мені не можна відскочити, ще треба з Хомового барила горівку розляти! А що то я любила оці вечерниці, а надто сьвятками як була дівчиною! Колядуєш бувало цілісеньку ніч, бігаєш, штовхаєш ся, замерзнеш було, як цуцик, аж щоки побіліють — байдуже! За сьміхами, та жартами і морозу не чуєш. А як зберемо ся потім було на складчину, той хата ходила ходором! Як тільки стіни видержували! Ех тріщали в мене тини і перелази.

Сцена ІІ.

(Степаніда і Хома.)

Хома. Здорові були пані матко з празником, з новим роком.

Степаніда. Спасибі.

Хома. Що принесли горівку?

Степаніда. Принесли, принесли!

Хома. Оце ми у вас хочемо складчину справляти.

Степаніда. А що-ж, раді гостям.

Хома. І Грицько прийде...

Степаніда. Хиба він приїхав?

Хома. Вернув ся... там Галина за ним і Господи... тай він за нею...

Степаніда. Та він же за Марусею пропадав! Вони-ж любили ся, як голубків пара.

Хома. Так що-ж любили ся, а тепер розійшли ся як та чорна хмара. Всяко бува... Панї матко! *(По хвили)*. Може би ви мені поворожили що за Марусю? Люблю її більш житя! Смерть моя, погибель як не буде моєю!

Степаніда. Ти?... За цим ділом подайсь краще до своєї баби!

Хома. Та ви як захочете, той слівцем більш запоможете, ніж приворотом. — Але нате вам празникового. Був якось у городі та купив *(дає їй хустку)*.

Степаніда. Та це можна! *(оглядає хустку)*. Тільки трудна це справа.

Хома. Скажіть Грицькові, що в Марусі з Потапом діло до рушників доходить, а за ним Галина пропада... Знаєте, одному слівце, другому слівце — і діло піде як по масличку!..

Степаніда. Та вже якось воно буде!

Хома. Коли тіточко ви мені допоможете, то я вас озолочу!

Степаніда. Спасибіг синку! Що в моїй силі зроблю.

Хома. Та помагайтеж голубко! А я оце до колядників верну ся, а ви не кажіть, що я забігав до вас (*виходить*).

Степаніда. Добре, ходи здоров! Даром Хома робить собі надію! Маруся і Хома! Ха, ха, ха! Про мене... Обіцяє озолотити, а коло нього можна руки погріти! (*Порає ся коло печі і вточує у фляшку горівку*).

Сцена III.

(*Входить Грицько.*)

Грицько. З новим роком будьте здорові!

Степаніда. Спасибі! От несподіваний гість! Сідай-же. Яким це вітром тебе занесло?

Грицько (*сідає*). Своім рідним... хиба ви мене вже до чужосторонців записали? (*Роздяєсь*).

Степаніда. Та либонь так, бо ти все десь по сьвітах вештаєш ся, а дома не сидиш!...

Грицько. З хурою ходив.

Степаніда. Що-ж заробив?

Грицько. Та копійка яка перепала.

Степаніда. Та дивись, там на чужині може що заробиш, а дома той проробиш.

Грицько. Це ви пані матко про що?

Степаніда. На здогад бураків, щоб дали капусти!

Грицько. Ви про Марусю? (*Проходжуєсь по хаті*).

Степаніда. Може й про неї, може й про другу...

Грицько (*знов сідає*). Слухайте пані-матко, скажіть мені про неї ширу правду!

Степаніда. Богато казати, та мало тобі слухати.

Грицько. Невже це правда що она подала слово Потапові?

Степаніда. Чула, що й уже між старими погоджено.

Грицько (*зхоплює ся і бе в стіл кулаком*). Ач! гадюка! А як присягала ся! Змалку ще (*ходить затурбований*). Закохалась би то так?

Степаніда. Певно!

Грицько. Чим-же він їй приподобав ся, чи слинявим ротом, чи мишиним вусом, чи своєю дурною макітрою?

Степаніда. Вже значить чимсь догодив!

Грицько. Ну догоджуж і я їй!

Степаніда. Та ти не побивай ся Грицьку, може ще знов привернеш її до себе, адже кохала вона тебе перше.

Грицько. Не треба мені її перекупного кохання, хай вона ним на базарі торгує!

Степаніда. Ти-б все таки побалакав з нею.

Грицько. Що-ж мені у неї ради Христа ласкавого прохати? Чи навколішках благати, щоб зглянулась над ошуканим дурнем? Не на такого напала! Наді мною не погордує, не потішить пихи! Хто мені раз наступив на ногу — другий раз не підставляю... А! (*ходить*). Та звідкіля ви взяли, що я побиваюсь за нею? Анї-же! Байдужісенько! Варт вона того? Хиба й стільки сьвіта що в вікні? За вікном більше.

Степаніда. Оце то правда; ще які є дівчата, як вугірочок!

Грицько. Аби хіть!

Степаніда. Та от Галина Шеньова! Що то за дівчина! Гарнесенька, жвавесенька, богата! Що ти трусиш ся? Чи не замерз? Може чарку горівки випемо?

Грицько. Дайте!

Степаніда. Зараз! (*наливає йому*).

Грицько. Ви й в голову собі не кладіть, що я за Марусею гину... противна вона мені!

(*пє*). Спасибі! Чи не можна з ласки ще одну, бо щось холодно!

Степаніда. Пий на здоровля! Це мого-рич Хоми!

Грицько. А що він прийде?

Степаніда. Прислав горівку, то певно!

Грицько (*пє*). Спасибі тепер. Гаразд! (*сї-дає*.) А у вас сьогодні Галини Шеньової не буде?

Степаніда. Мабудь з колядниками прийде... А знаєш, ти їй в око впав!

Грицько. Був би радий... вона мені самому до вподоби... принаймі хвостом не ганя на всі боки...

Степаніда. О ця вже не зрадить певно!

Грицько. Правда не шаленої вдачі, що спалахне полум'єм, аж тебе осяє і огріє, а через хвилину й полетить з буйним вітром...

Сцена IV.

(*Ті самі і Маруся*).

Маруся. Здорові були пані матко з сьвя-тим днем! Ще наших нікого нема?

Степаніда. Сїдай, незабаром будуть!

Грицько (*по хвили*). Що-ж багато споді-вається? І Потап причвала!

Степаніда. О, той конечно!

Грицько (сплюнувши). Ха, ха, ха! Звичайно! Без його і сьвято і в сьвято!

Степаніда. Та він веселий, його дівчата люблять.

Грицько. Вилюднів значить?

Степаніда. Як ще додати до нього того шибеника Дмитра, то здаєть ся і мертвий не влєжавби!

Грицько. Такий би то язикатий став? Ха, ха, ха! Хтож це йому язика розв'язав? Перше було мовчить, мовчить, а як бовкне то мов той Пилип з конопель... а тепер кажете, пані матко, став трохи не таким дурним?

Степаніда. Та він парубок собі нічого — друзяка!

Грицько. Як жидівська собака!

Маруся. Я не знаю, Грицю, з якої речі ти так уїв ся на Потапа!

Грицько. А й заступниці знайшлись! Вибачайте, я вас не примітив.

Маруся. Спасибі за ласку!

Грицько. Та знаєте, зайшла річ за таку парсуну, що нам уже і підступати страшно. Ви вибачте мені, що насьміливсь уразити ваше серце... таке упадливе до блаженьких.

Маруся. Мого серця не чіпай!... Може воно й справді дурне... не вміє розпізнати людини; але на зневагу не дасть ся!

Ой не ходи, Грицю, тай на вечерниці.

3

Грицько. Вірно?

Маруся. Побачиш!

Степаніда. Та годі вам! Щось таке завели! І чого ти Грицьку справді чіпаєш ся? Хиба Марусі заказано заступатись за Потапом? Ну, він тобі таким здаєть ся а їй другим!...

Маруся. Тут не в Потапі діло... А коли чоловік може з дєброго діла, з великого чуда ломати усе не розпитавшись... то такого й не слід шанувати.

Грицько. Ха, ха, ха! Пропащі значить ми... Чи нема у вас, пані матко, хустки очий утерти?

Степаніда. Схаменись та перепросись краще!

Сцена V.

(Ті самі, Хома, Потап, парубки.)

Хома. Витаймо зразу піснею!

Потап. Ой у лузі, та при березі
Червона калина.

Хор. Породила та й удовонька
Хорошого сина.

Потап. Булож тобі ой ти моя мати
Цих брів не давати!

Хор. Булож тобі ой ти моя мати,
Щастя й долі дати!

Потап. Розвивай ся, ой ти сухий дубе,
Завтра, мороз буде.

Хор. Вибирай ся молодий козаче,
Завтра похід буде.

Потап. Я морозу та й не бою ся,
Зараз розівю ся.

Хор. Я походу тай, не бою ся,
Зараз виберу ся!

Дмитро. Вечір добрий, дайте нам пиріг
довгий, а коли скупі на плату, то пустіть хоч
у хату!

Степаніда. Спасибі! спасибі! Милости
просимо! На чім стоїте сїдайте, що принесли
вживайте, нашим гостюванням не погор-
джайте!

Дмитро. Де там погорджати — понастав-
ляли такого щой не поїмо (*показує на поро-
жний стіл*).

I. парубок. Не журись, на моміч дяка по-
кличемо, то той і стіни погризе!

II. парубок. Правда, правда!

I. парубок. От у нас пані матка щедра,
як матка.

Дмитро. Шгука? а синиж які? Один я чого варт?

І. парубок. Щой казать, сїм лїт хлїб не родив ся, поки ти на сьвіт появив ся.

Дмитро. То що-ж?

Степанїда. Ну роздягайтесь дїти, та погрійтесь, певно померзли?

І. парубок. Подубїли на хробаки зовсїм. *(Веселий сьмїх. Хто іріє ся коло печі, хто тупає; Грицько витає ся з хлопцями, Маруся декому кланяє ся, чути слова „Гаразд“, „Здоров“ і т. и.).*

Потап *(підходить до Марусї).* Здорова була моя кралечко! Спасибі що прийшла.

Маруся. Нема чого дякувати, прийшла сама для себе.

Потап. Хоч і для себе, а нам утїха.

Маруся. Малий менї в тїм клопїт!

Потап. То тож і наше горе! *(говорить з тиха з Марусею).*

Хома *(на другій сторонї до себе).* Маруся була тут з Грицьком! Досадно! *(до Грицька).* Здоров Грицьку! Що балакав з Марусею? Порозумілись?

Грицько. Порозумілись, як собака з кіткою!

Хома. Жалко менї тебе голубчику! такого парубка зацурала...

Грицько. Ет, байдуже!

Хома. Та то й правда; не до пари вона!... А що ти не думаєш після съвят на Дон по рибу?

Грицько. Хто його зна. Groшенят обмаль!

Хома. Про це діло можнаб зміркувати (ідутъ в глуб, тихо балакаючи).

Дмитро (коло печі). Ой замерзну, замерзну! Уже я коло печі тру ся, та мну ся, половину на себе витер, та нічого не помага; зверху мов і одстав, а в середині самий лід. Чиста ховзанка! Дайте пані матко, чого не чого туди вляти, щоб розмокло, а то пропаду!

Маруся. А бідний хлопець! Та поратуйте бо його справді! На пробіж кричить!

Дмитро. Спасибі тобі Марусечко, що зглянулась.

І. парубок. Як за нього й заступають ся! А нас хиба корчі не беруть?

Хома. Пані матко! Котіть барило!

Степаніда. Не помруть, хай заждуть трохи; дівчат нема, та й в посудину треба перелити!

Дмитро. Я поможу! (підступає до Степаніди),

І. парубок (відпихає його). Куди тобі! Молодий ще, надірвеш ся... Ось ми до по-

слуги. (Кидують ся до Степанїди, сьміх, суртольва. Чути голоси „не штовхай ся“, „перевернеш“, „розібеш“).

Хома (до Потапа). Не дай ся на посьміх!

Потап. Аж очмаріє!

(Хома відходить у глибину і жартує з парубками).

Дмитро. Що це за розбій? І дівчат катма і до барила не пускають. Дайте мені хоч насїня на забавку, а то сяду й плакати му (сїдає на землі).

Маруся. Ох і нещасний! Треба вже його пожалувати; наставляй шапку! (сипле йому орїхи; далї відходить і розмовляє тихо з Степанїдою).

Дмитро. Ага! ага! а вам заськи!

І. парубок. Ет, не по правді, давай і нам!

Дмитро. Та ну вас! Роздавите!

Грицько. А у вас хлопці без мене новина стала ся!

І. парубок. Яка?

Грицько. Кажуть, що одному молодцеві, в якого девятої клепки бракувало змалку, якась ласкава душа баранячу вставила!

І. парубок. І щож? пристала?

Грицько. Пристала акурат... тепер такий балакучий став — онде мека!

II. парубок. Це він про Потапа (*сміх*).

Потап (*зхоплює ся*). Не тільки кажуть мека, але й сам вибива клепки з лоба тому, хто його зачіпить.

Грицько (*встає*). Цікавий би цю баранину здибати!

(*За дверима чути веселий дівочий сміх*).

Дмитро. Стійте, стійте! Дівчата йдуть, потривайтеж, я їм за жданки штуку устругну! (*бере кочерги і ставить на двері*).

I. парубок. Ой стережись, кочерги! (*Регіт в хаті*.)

Сцена VI.

(*Ті самі, Галина, Дарина, дівчата*.)

Галина. А хто це з вас каторжний трохи голови не провалив.

Усі. То не я, не я! (*Показують на байдужого Дмитра*).

Галина. Дмитро! Ну тривайже шибенику!

Дмитро. І сном і духом. Еге! Невидавать братці!

Галина (*ловить Дмитра і замість нього ударяє Грицька*). Ось тобі, ось тобі!

Грицько. А це за віщо?

Галина. Ой це Грицько!

Грицько. Е, за помилку треба відвдячитись (*цілує її, Маруся кинула миску об землю і дивить ся остовпіло*).

Галина. Пусти, пусти-бо!

Грицько. Голубонько! Це вже моє таке щастє!

Галина. Геть бо! Помилив ся козаче!

Грицько. Ні, не помилив ся серце!

Хома. Молодець Грицько, тільки оком обкинув дівчину і вже його!

І. парубок. Забісований!

Маруся (*зхаменувшись*). А так такий ти [!] (*Голосно*). Потапе голубчику, позбирай оц черепки; я така незручна... мене хтось штовхнув, я й розбила миску. Не сердьтесь тіточко, я вам кращу принесу (*до Потапа*). Збирай, збирай лебедику, я тобі відвдячу.

Потап. Для такої зіроньки і голки в ночі збирати-му.

Маруся (*удає веселу*). Здрастуйте сестрички! (*Витають ся*).

Дарина. З сьвятою Маланкою будьте здорові! Дай Боже новий рік стрічати і на той рік діждати.

(Грицько говорить з Галиною і сьміє ся; Хома з Марусею, парубки з дівчатами. Легкий гомін).

Дмитро. Ні такого як оцей мені не дай Боже!

I. парубок. Та мовчи вже та диш!

Степаніда. Ну що-ж, можеб уже по чарці!

I. парубок. Цитьте тихо! Діло кажуть!

Хома. Час уже частувати, пані матко!

Усі. Час, час!

Хома. Частуйте, що-б часу не гаїти мовчки — ви дівчат, я парубків!

Степаніда. Та й тільки. А де-ж ваша щедрівка?

Дарина. А ось! *(кладає на стіл всячину).*

I. парубок. Чи ба, як мало?

II. парубок. Лодарювали!

Галина. А ви й того не нащедрували то й мовчіть.

(Маруся крутить ся з дівчатами і жартує з хлопцями, найбільше з Потапом, сьміє ся, дає йому свою чарку, частують ся — Дмитро виходить).

Степаніда. А ти, Дариночко, чому не пеш?

Дарина. Спасибі тіточко, не хочу!

Степаніда. Чому?

Дарина. В мене голова болить, піду зараз до дому.

Степаніда. Отто!

Маруся (дає Потапови медівника). Хочеш?

Потап. Спасибі! Такої ласки не забуду.

Маруся. Бачиш, казала, що відвдячу і відвдячила.

Хома (тихо до Грицька). Так мені шкода братіку твоєї сестри; сидить вона бідненька... Потап поводив, поводив, а тепер Маруся закрутила йому голову.

Грицько. Я йому сьогодні печінки обіблю! Горівки давай! Коли гулять так гулять! Галино за твоє здоровячко! Дарино, випий зі мною горівки, та плюнь між вічи тому, кому слід... Давайте сьпівать! А ну хлопці, дівчата, підтягайте за мною (сьпіває).

Ой ішов я улицею раз, раз,
Не бачив я Марусеньки в образ.

Ой ішов я улицею двічі,
Не бачив я Марусеньки ввічи.

Підійду я під віконце стукну,
Підійду я під друге, грюкну.

Ой не стукай, козаче, не стукай,
Іди собі другої пошукай.

Дмитро *(входить з псом або котом)* Ось хлопці, дівчата свою коляду забули *(сьміх)*.

I. парубок. Чому ж ви за хвіст не держали?

I. дівчина. Почепить собі на шию!

Дмитро. Та возьміть-же котра, бачите як плаче.

I. дівчина. Геть! геть к бісу!

Дмитро. Ходім цюцю! Бач, твоя рідня тебе цураєсь.

Хома. Пийте братці, пийте! Ще два відра ставлю!

I. парубок. Спасибі! От Хома славно справля Маланку.

Хома. Хто-б побіг за горівкою?

Дмитро. За цим і я можу! *(виходить.)*

Сцена VII.

I. парубок. А хто хоче в орлянку?

II. парубок. Давай, давай!

(На однім кінці сцени збиває ся купка і грають. Чути „орел“ „решка“).

Грицько *(до Галини)*. Не віриш, хиба що ти мені люба?

Галина. Не дратуй мене Грицю!

Грицько. Чому?

Галина. Бо ти сьмієш ся, а мені *(говорить тихо)*.

Маруся. А щож ви сестрички послули.
Давайте танцювати, сьпівати... мені так весе
ло... А що Хома, будуть музики?

Хома. Будуть, будуть моя ясочко!

Маруся. Ох і потанцююж я! З кимбих
з вами парубки піти горлиці.

Голоси. Зі мною, зі мною!

Степаніда. А мене забули?

II. парубок. Не забудемо!

Маруся (до парубків). Та й годі вам гра
ти! Уже і почали! (Змішує).

Хома (до Потапа). І як ти йому змовча
за клепку?

Потап. Пожди, знатиме!

Грицько. Галино, Галино! Утни мені яко
веселої.

I. Дівчина. Визволяй!

Галина. Ой я в батька єдиниця,
Полюбила Гриця, чорнобривця.
Я нічого не робила,
Тільки по садочку походила.

По садочку походила,
Волоский орішок посадила.
Рости, рости, розвивай ся,
А ти мій Грицуню утішай ся.

Сцена VIII.

Ті самі і Дмитро з барилом. За ним музики).

Дмитро. На бік, на бік, бо барило йде!

(Сьпіває і танцює.)

Ой, дівчина горлиця,
До козака горнет ся,
А козак, як орел,
Як побачив, так і вмер.

А цур же тій горлиці,
Коли лихо коїть ся;
Краще лиха така
Звеселить козака.

Ой дівчата зрадоньки
Нема у вас правдоньки,
А у цім же добрі,
Уся правда на дні!

Усі пританцьовують, ліворуч Грицько з Галиною, праворуч Маруся з Потапом).

Потап. Рубай метелиці! *(сьпівають і бьуть ся за руки).*

Хор. Ой на дворі метелиця,
Чому старий не женить ся;

Нащо йому женити ся,
 Є у нього любка,
 Є у нього сусідонька
 Сизая голубка (*музика грає тилонь
 ко аж до кінця*).

Маруся (*танцює з Дмитром, тихо до
 Потапа.*) Возьми Дарину, потанцюй з нею

Потап (*бере Дарину за руку*). Ходім тан
 цювати!

Дарина. Геть, не піду!

Потап. Ходім, ще церемонить ся! (*Тягн
 силоміць*).

Дарина (*з плачем*). Пустити! Що се, ще зну
 щаєш ся?

Грицько. Яка собака сьміє знущатись?

Потап. Та що кусаєть ся!

Грицько. Ти мене вкусиш? Задавлю (*ки
 даєсь*).

Потап. Побачимо!

(*Коротка борба*).

Дарина. Братіку, що ти? Кинь!

І. парубок. Розніміть їх. (*Рознімають*).

Потап. А так? (*вихоплює ніж з за хо
 ляви і хоче вдарити Грицька*).

Грицько. Ти з ножем? (*парубки придер
 жують їх обох*).

Потап. Пустіть!

Грицько. Хизуєсь харциза, дурень, що мою покидьку взяв!

Маруся. Ай! (Зомліла. Хома і Степаніда до неї).

(Завіса спадає).

Д І Я Ш.

Сцена I.

(Вільна околиця, позаду річка. Межи вербами сидко хату. Дарина, Галина, дівчата перуть).

Хор. Розвивай ся ти дубочку
На чотири листи;
Любив козак три дівчині,
Та не мав користи.

Одна в літку заміж вийшла
А друга в мясниці;
А третая, чорнявая
Пішла у черниці.

Галина. А холодна ще вода, от руки тосиніли.

I. дівчина. А ти більше пери, а то тільки толошеш.

II. дівчина. Та праником гати, то вони точервоніють.

Галина. Добре, а ногам все таки холодно.

II. дівчина. А ти хотіла прати у сапьянцях, чи що?

I. дівчина. Або у панських рукавичках?
(Сьміх).

Галина. Сьмійтесь, сьмійтесь! добре, що ви звикли...

I. дівчина, Дивись, яка стала ніжна за наймичками,

Дарина. А щож тут такого, коли достатки є?

II. дівчина. Достатки достатками, а робити треба й самій, а то тільки так бавить ся!

Галина. От напались! Хиба я робити не вмію? Ще й вас за пояса заткну, й на жнивах, й на сінокосах, й на шитю, й на пряжі... От тільки холодної води боюсь!

I. дівчина. От, що перешіє нас то певно; усе вишива сорочки, та ще хлопячі!

II. дівчина. Певно батькови!

I. дівчина. З лівої щоки!

Дарина. Чого ви соромите дівчину, яке кому діло, щоб вона не вишивала!

I. дівчина. А надто, коли близькому родичеви.

Дарина. Плещіть!

II. дівчина. Та то жарти!

(Хвиля мовчанки. Дівчата перуть).

I. дівчина. А що справді Потапа й досі нема?

II. дівчина. Нема, кажуть що сидить в гарешті!

Галина. За віщож?

II. дівчина. За Грицька! А далі хтось казав, що бачив Потапа, як підпалив хату Шураїв!

Галина. Себ то значить Потап і підпалив?

II. дівчича. А вжеж!

Дарина. Неправда, неправда! Потап на таке злочинство не здатен!... То може друга яка сатана се вчинила, а тепер на Потапа всяк верже!...

II. дівчина. А чогож би його замикати у гарешті?

Дарина. Ти знаєш напевно, що він в гарешті? Може по ділу в яке село пішов, чи поїхав... а далі як почув, що на його всякі падлюки таке плещуть... то й перелякався. З людського злобою не справишся, як напосядуть, а людям що? ім давай хоч безвинного, аби було на кому пімститись!

Галина. Та з якоїб речі підпалював він? Був закоханий...

Дарина. Все злоба на заздрість! Чуже горе за іграшку. Що він кому зробив? Ти-

Ой не ходи, Грицю, тай на вечерниці.

хий та смирний... утопили, запакували... (*плаче і відходить на бік*).

Галина. І нащо було Потапа чіпати?
І. дівчина. Я й забула.

Сцена II.

(*Ті самі і Охрим*).

Охрим (*іде з відрами*). Здорові були дівчатка з суботою...

Дівчата. Спасибі! Будьте здорові і самі!

Дарина. Що це ви дядку, самі по воду ходите? Дайте я поможу!

Охрим. А комуж його при наших теперішнім убожестві ходити? Худоба пропала, хата згоріла... А Маруся і моя стара нездужають, не хочу їх трудити, то й сам мушу поратись!

Дарина. Та для вас же їх нести на гору тяжко?!

Охрим. Так тяжко, щой спину не розігну. Цілий вік робили, та по нитці складали, поки загорювали ту гірку копійчину. Знають тільки оці руки мозольні, та ноги попухлі! Все збивали для дочки своєї, щоб її од нужди, якої ми зазнали, визволити; а от через падіж та лихого чоловіка, пішло все життя наше на ві-

тер, і прийшлося нам немощним знов трудити свої кістки. Ох, коби ти знала дитино, як мені тяжко *(плаче)*.

Дарина. Як то дядьку не знати, коли й в самої того горя, що не знаю вже як і ношу його!

Охрим. Та ще і те, як ми зубожіли, всі нас цурають ся, а тепер і на улиці обминають. Один тільки Хома, спасенна душа, дай йому Господи і на сім і на тим світі, не тільки не відцурав ся нас, а ще всім допоміг... Без його і пропали-б. А то на що уже рід, та і той відкинув ся нас; все боять ся, щоб у них не набирати гроший, та бідкають ся... Якось оце прийшов я до сестри Горпини мірчину, другу на посів гречки позичити. Не дала! Божить ся, що вийшла, а я добре знаю, що ще пів засіки є! А я й сказав: „Бог з тобою сестро!“ Та й пішов!

Дарина. Чого ви дядьку до мого батька не зайшли? Вони-б дали певно!

Охрим. Коли вже рідна сестра побоялась позичити, то якби я зважив ся стукати у чужу хату! Та й твій батько не тим вже духом дише! А брат твій як з'обидив Марусю! Вона більш тим і хворіє!

Дарина. За батька й матір не знаю, може вони і ганяють ся за добром... а на брата

то й не думайте... Йому справді якимсь лиходієм набрехано на Марусю і на Потапа...

Охрим. Кому Маруся чим завинила, кому поперек шляху стала? Після тієї страшної ночі звела ся Маруся і тане як віск... Тиб Дарино хоч навідалась до неї... вонаж тебе так любить...

Дарина. Ах, хибаж я її не любила як рідну сестру... тільки вона, та Бог її зна може і їй було гірко. Я тим боюсь і заходити, що сама розплачусь і то ще більш жалю нароблю!

Охрим. Не сердь ся на Марусю! Вона така нещасна! А то, що заплачеш, нічого; бо якби Маруся заплакала, то мені здаєть ся — їй й полекшалоб; а то мовчить все, та куди небудь встромить очи і не зморгне... Разів до три гукаєш до неї: „Марусю, Марусю! об чім ти так задумалась?“ А вона й не чує... тільки здрігне, потім та відмовить: „не-знаю тату“. Що з нею подіялось і думок не приложу, а тільки гризе її якесь горе; тиб може зайшла, та распиталась; дівчина дівчині скорше скаже чим батькови!...

Дарина. Так і я зайду! Дайтеж і ці відра, вам віднесу! *(до дівчат.)* Дівчатка, коли поперете, то возьміть моє шмаття; його не багато.

I. дівчина. Добре я занесу!
(Охрим з Дариною відходять).

Сцена III.

(Ті самі без Дарини і Охрима).

I. дівчина. Уже правда, що Шураям таке горе, що не дай Боже й ворогови пожадати!

II. дівчина. Та й Марусі так жалко!

Галина. Маруся й сама трохи винна...

II. дівчина. Чияб казала; а чияб мовчала, а ти сама не гаразд робиш, що відбираєш від неї парубка.

Галина. Вона сама його відбила!

II. дівчина. Говори! Наплели щось з Хо-мою!

Галина. А мені що Хома? Я з ним нічого не плела... то він ту так днює і ночує. Не даром певно вхожа...

I. дівчина. А вжеж побудувавби він на свій кошт Охримові хату? Помагавби, колиб не мав користи? До Марусі мостить ся...

Галина. Щоб Маруся пішла за такого? Мене хоч зарізалиб!

I. дівчина. Нашого брата приневолюють!

Галина. Не знаю, у мене батьки не такі!

І. дівчина. Ет, хвалила ся верша боло-
том... Ходім, Домахо, до дому; вже он і по-
дільниці вертають ся! Горпино! Горпино!

Голос. А чого так?

І. дівчина. Потривай нас!

Голос. Та швидчеж!

Дівчата. Зараз, зараз! *(Одна по другій
виходять.)*

Галина. Всі на мене за того Грицька...
та хиба він запроданий, хиба мені одній за-
казано його любити? За віщож повинна я
від свого щастя відступитись? Якби я справді
відбила його від дівчини то так; а він сам
пригорнув ся до мене, а ту кинув!... Кож-
ньому хочеть ся жити...

Сцена IV.

(Галина, Дмитро).

Дмитро. А, моя качечко сизопера! Ти ту
полощеш ся, а я по цілому селі ганяю, та
шукаю!

Галина. А чого тобі?

Дмитро. То так не тобі кажучи, за то-
бою сучив ся, що аж волосе попухло і ні-
гті зхудли!

Галина. Іди до біса!

Дмитро. Поцілуй мене, то піду!

Галина. От я тебе оцим жмутом по губах поцілую! Відчепись бо так і шелесну!

Дмитро. Не шелеснеш!

Галина. Побачиш, як облизеш ся!

Дмитро (*бовтаєсь в воді*). Не шелеснеш!

Галина. Ей, не дратуй, бо ще праником потягну!

Дмитро. А я кажу, що не шелеснеш!

Галина. Так, наж тобі (*хоче вдарити його*).

Дмитро (*показує їй жабу*). На, на, лови!

Галина. Ай, ай! Кинь її до біса, каторжний!

Дмитро. А не шелеснеш, а то за спину вкину!

Галина. Покинь, покинь її к бісу, голубчику! Ай не чіпати-му,.. ай! (*Дмитро кинув*). У! проклятий, таку погань у руки бере!

Дмитро. А чимже від тебе оборонятись? От я до тебе по ділу прийшов, а ти бити хотіла!

Галина. По якому ділу?

Дмитро. Хома прислав по цікавій справі!

Галина. Ну!

Дмитро. Так казати?

Галина. Та кажиж, кажиж!

Дмитро. Бач, яке діло; оце я їду по вулиці та стрічаю Хому. От він до мене так

і кивнув. Я думаю собі: чогоб то? А він знову оттак... А чи вмієш ти бринькати... Бринь... бринь...

Галина. Геть к бісу! Я думала справді що, а він капостний!...

Дмитро. Ні, ні, справді, то я пошуткував. А ось Хома переказував... що Грицько вернув ся...

Галина. Брешеш!

Дмитро. Тричі їй Богу, що ні!

Галина. О якаж я рада.

Дмитро. Хома переказував, щоб ти мерщій ішла до дому, а він постараєть ся привести до вас Грицька, щоб ти перша з ним побачилась,..

Галина. Я зараз, зараз! Поможи мені тільки голубчику донести оце шматя!

Дмитро. Давай за голубчика, то я і тебе саму віднесу (*Галина кладе йому на шию шматя*). Ой, за шию тече.

Галина. Так нічого нічого!

Разом. Ой ходила дівчина беріжком,
Заганяла качорика батіжком.
Іди, іди, качоре до дому,
Продам тебе жидовині рудому.

За три копі качора продала,
За четверту дударика наняла.

Заграй меї дударіку на дуду,
Нехай же я своє горе забуду. (від-

ходять).

Сцена V.

(Маруся, Дарина).

Маруся. Куди ти мене Дарино хочеш
вести?

Дарина. Та пройдемось хоч до нас!

Маруся. Та постій, я трохи тут спочину!

Дарина. То сядь тут передихни! Тобіб
давно проходжуватись, то заразби поздоро-
віщала...

Маруся. Не знаю, я нічим і не хвора...
А мені просто нудьга чогось!... така нудьга,
щой на сьвіт не дивилаб ся! Тут би при на-
шій лихій долі матері помочи, захистити її
струджені руки, а я сама від вітру валюсь!...
Оттут у мене під серцем мов ссе щось... і
день і ніч не втиха...

Дарина. Тиб до знахорки пішла, може
тобі і наврочено?

Маруся. Не знаю.., А то знов у мене за-
щемить обида за ту зневагу, така закипить
злоба, що і на дитину кинуласьби!

Дарина. А ти не потурай, ще може вий-
де на добре... Кажу тобі, що тут поговори

одні... Брат знаєш чоловік запальний, заздрий. З горяча і не стямивсь що сказав.

Маруся. Ох, щож сказав! Покидькою мене назвав! Та він би краще ударував мене рукою, ніж оцим словом! Така зневага! Знаєш, сестро, що ти одним словом про це мов струп з мого серця зірвала і воно окипіло ся кровю!...

Дарина. Заспокій ся... я не хотіла... Тільки чогож ти його тоді весь вечір дратувала?

Маруся (сідає). Коли він і зразу тоді не хотів мене вислухати і підняв зараз на глум... А потім як став обнимати Галину, так у мене і сьвічки в очах стали... я нестямилась й де я... одного тільки хотіло ся, не показати перед сьвітом своєї муки, а йому дозолить чим небудь...

Дарина. Ну, так йомуж так само; колиб він тебе не любив, так чогожби йому було сатаніти?

Маруся. Даймо, що тоді так склало ся, ну а потім, потім? Коли над нами стряслась кара Божа, коли я лежала без пам'яті, у нього не відійшло серце, він навіть не прийшов провідати!

Дарина. Чудна ти... Та йогож на допроси взяли... Він же міг думати, що це з вашої причини і напасть? Як-жеб він зважавсь й

переступити той поріг? А далі він оправдавшись знов поїхав з хурою.

Маруся. Може... може... І досі нема Грицька?

Дарина. І досі!

Маруся. Слухай, Дарино, чи правда тому що він свата Галину?

Дарина. Про його ще й не знаю, а що батько й мати того хочуть, то правда.

Маруся. Ми бідні тепер... їм треба невістки багатой... тільки якже воно буде? Ні! не можна цього!... Слухай, Дарино, попроси свого брата... виблагай у нього ласку: коли він зважить ся на таке діло, то нехай прийде до мене і втопить ніж у моїм серцю, щоб я на тім ножи затріпотіла і попрощалась з ним на віки.

Дарина. Що ти? що ти?

Маруся (*стискає Дарині руку*). Слухай, Дарино, не перенесу я цього... та йому, краще здихатись мене на віки, спокійніше... Не силаж мені справитись з серцем. Люблюж я його, так люблю, що здаєть ся і душа у мене стираєть ся!

Дарина. От бачиш, Марусе, як то тяжко відривати від серця того, хто милійший йому за весь сьвіт! А ти мого серця не пошанувала! Навіщо тобі було чіпати Потапа? Тобі

за жарти це було? А цей жарт розраїв мене з милим, і тобі самій надломив щасте..

Маруся. Дарино... забудь се... я не нарошно... хіба я хотіла... тобі і собі!...

Дарина. Знаю, знаю! Ти на других то не дуже вважала... а от як мені здобути самій се? Як мені забути його? Як мені забути саму собі? У тебе є ще надія, ти можеш побачитись, погодитись... а я? Я ніколи свого милого не побачу, ніколи... Виплачу свої очі, виглядаючи і зівяну в печали!... *(плаче)*.

Маруся. Прости! прости мене голубко!

Дарина. Як би він просто умер, коли ми кохали ся, то мені лекшеб було; я носилаби його в серці, покиб мене Господь на землі носив... темними ніченьками поливалаб його могилу дрібними слезоньками, а тепер він поневіряєть ся десь на чужинї, за людську злобу, але і там мене згадувати буде, а тебе... якже мені це забути?

Маруся. Прости! прости!

Дарина. Бог з тобою, заспокій ся!... Тільки мені таке горе... така мука... ні просьвітку ні поратунку *(плаче і відходить)*.

Сцена VI.

Маруся. Пішла... не простила... не може простити... І се я своєю рукою занапастила

їй вік... За се несучу кару, таку кару! За віщож він зважив ся на такі образи? Коли я так любила його! Та й тепер така нудьга за ним... журба!... Ох ви, вітри буйні, донесіть до нього мою печаль журбу, скажіть йому, що я гину за ним, що мене туга пригнітила до сиріої землі.

Сцена VII.

(Маруся і Хома).

Хома. Чого ти, Марусе, завсігди сумна та невесела? Аж змарніла моя квіточка!

Маруся. Невесело, Хомо, так не весело, що крашеб і не жити.

Хома. Се тебе сушить ваше нещастечко? О, бодай тому клятому Потапови! Знаєш голубко, як прочув я про ваше лихо, то мене, мов ножем в серці стругнуло, аж слізоньками злив ся, їй Богу правда!

Маруся. Спасибі тобі, Хомо, велике спасибі; ти один нас обстоюєш, один нас не відцурав ся.

Хома. Та я, Марусе, нічого для вас не пожалую... От хату вже збудував, а тепер і за обійсте прийму ся.

Маруся. На що ти, Хомо, так на нас утрачуєш ся? Коли ми тобі се звернемо? Батько, мати старі, а я й нездужаю!...

Хома. Пождемо, пождемо... Може Господь милосердний дасть і віддати не прийдець ся...

Маруся. Як не віддавати?

Хома. Та ти об тім не турбуй ся... якое то буде; я тобі, моя ясочко, і перше казав і тепер кажу, що для тебе радби і птичого молока дістати.

Маруся. У тебе щира душа, Хомо, ти такий добрий, а я все сьміяла ся з тебе... прости мене... з лица сьмішний, ну а я сьміяла ся...

Хома. Так сьмішний, кажеш, потвора?

Маруся. Сьмішний голубчику!

Хома. Сьмішний!

Маруся. Я, знаєш тебе перше так бояла ся, що у ночі оминала третою вулицею...

Хома. А тепер?

Маруся. Тепер ні... тепер не боюсь, бо знаю, що ти мені добра бажаєш...

Хома. Вір мені, моя голубочко, мені ніхто не вірить, всі мене цурають ся, усі мене ненавидять... невже не знайдець ся ні одно серце на сьвітї, яке-б зглянулось наді мною сиротою!

Маруся. Хомо! За твою ширість я тобі сестрою стану...

Хома. Сестрою? Спасибі, спасибі і за се! Ти, голубочко, про ваше нещастечко не журись... кажу тобі поможемо, заживете ще краще...

Маруся. Та мене, Хомо се не гризе... Не знаєш чи швидко Грицько вернеть ся?

Хома (з жахом). Ти його і досі не забула?

Маруся. Не забула...

Хома. І не забудеш?

Маруся. Ні!

Хома. Коли він до другої горнеть ся? З другою дума одружитись...

Маруся. Ще гірш братіку, ще гірш..

Хома. За віщож, йому таке щастя?

Маруся. Хомо, братіку, друже мій любий! Поможі мені, приверни до мене Грицька! Відбий його від Галичини!

Хома. Мене просиш? Ха, ха, ха! — Добре, добре, моя голубочко, я все для тебе зроблю...

Маруся. Я не знаю як тебе любитиму, коли ти мене виратуєш, коли вернеш мені моє щастє!...

Хома. Я все для тебе зроблю... Я його приговорю, улещу... Галину засьміємо; у мене є спосіб певнійший!

Маруся. О невже! Поможи, Хомо! Якою я буду щасливою! Одна твоя надія здоровля мені тільки укинула, що здаєть ся, зараз би і у танець пішла...

Голос Вусті (з хати). Марусе! Чого ти там? Іди в хату!

Маруся. Зараз і зараз! Спасибі тобі братіку, за твоє щире слово! Спасибі! (*відходить в хату*).

Сцена VIII.

Хома.

Хома. Так, так! Усі мої з'усилля, усі мої не-всипущі ночі пішли лиш на те, щоб мене братіком назвали, щоб попросили повернути другого, милого, вродливого. Велика ласка!! Ха, ха, ха! А я, Марусе, хочби розрубав оці груди і жбурнув своє серце під ноги, чи понялаб ти тоді віри? Спасибі тобі, моя мене! Дала ти синові й оченята, й бровенята, й стан, й вроду... Мабудь з чортами радилась чим наділити своє породження! Наділила! Потворою пустила на глум, та на людське знущання:... Чом же ти голови моєї об пень, об причілок не розбила? Завіщо-ж такі муки і в день і в ночі? — Так щоб осе з пів дороги звернути і віддати тебе своїми руками

Грицькови? Я сам би реготав ся з тебе, поки не виреготавби останну іскру життя з свого нужденного падла!... Грицька треба здихатись... краще і певніше, коли Грицько налагодить ся у Божу путь... О, я поражу тебе, Марусе, поражу (*відходить*).

Сцена IX.

Грицько (*перш співває здалека, потім на сцені*):

Ой, у полі криниченька з неї вода протікає,
Ой, там чумак сірі воли пасе ще й з криниці
[напуває.

Ой, умер же чумаченько в неділеньку рано
[в ранці,
Поховали чумаченька, та в зеленому байраці.

Поховали!... Трохи і я не поляг, та мене Господь вернув з дороги... на яку то радість? Щось гірко мені, мов знов ждеш якого горя. Старі за мене сватають Галину; й дівчина гарна, тільки мене все сюди тягне; он куди не підеш, а тут біля сього дерева й опиниш ся! Скільки щастя було, і все розвіялось хуртовиною, розмаялось зрадою. Ой. Марусе,

Ой не ходи, Грицю, тай на вечерниці.

Марусе!... Боляче тебе з серця вирвати, та боляче-ж і тебе в серці носити!!!

Сцена X.

(Грицько, Маруся, а далі Хома).

Маруся. Грицю! Ти прийшов вернув ся?

Грицько. Марусе! Що з тобою? Ти слаба? Ледви на ногах стоїш?...

Маруся. Слаба! Я зраділа, так коли почувла твій голос... вибігла...

Грицько. Правду кажеж? Вибігла, зраділа?

Маруся. Правду!

Грицько. Чого-ж ти за тим так побиваєш ся, що аж занедужала?

Маруся. За ким?

Грицько. Та мені не хочеть ся імени його і помянути...

Маруся. Грицю... слухай... я тобі всю правду скажу...

Хома. (виходить) От бач несподівано як! Здоров Грицю! Я з Марусею частенько балакав про тебе... сестричка питала ся... так я запевняв, що ти швидко вернеш ся... Тут, його мовляв, Галинонька жде... аж на вигін біга все виглядати...

Грицько. Та то мало чого!...

Хома. Слухай, Грицю, от я тобі правду скажу хоч і при Марусі; не до пари тобі буде Галина... Даймо що вона тебе без душі любить, що й богата й красива.

Грицько. Та годі про це!

Хома. Ні стривай! Даймо й то, вона тобі до вподоби... аж гинеш, але тобі ще рано женитись; у тебе ще серце на всі боки; сьогодні одну любиш, завтра другу...

Грицько. Про те мені знати, яке в мене серце, Хома... я тебе не прохав цього чіпати!

Хома. Вибач мені голубчику, я так тільки по ширости..., вір мені! От що думаю то й кажу. Не сердь ся! Я осе зараз добру новину прочув: Потап вертаєть ся!

Маруся і Гриць. Потап!?

Хома. Егеж. І його на добре вийшло, виявилось, що він безвинний!

Маруся. Як?

Хома. Бачиш голубко... сядь краще серденько! Бач як пополотніла й тремтить! Так виходить Рябокониha винна Потапови гроші, а він правив... значить по злобі показала й на Потапа й напасть звела...

Маруся. Слава Богу, що через нас не страдав він даремно! Я така рада!

Хома. Так ти сестричко рада? Я знав що цею новиною обрадую тебе!

Маруся. Чомуж мені не радіти? Хиба Потап мені що зле вчинив? Він усе був до мене таким добрим, прихильним... Ні одного кривого слова я від нього не чула; за щож би я мала на него злобу?

Хома. Не маєш, не маєш... знаю! Ха, ха ха!

Грицько (*сумно*). Прощавайте!

Маруся. Кудиж ти?

Грицько. До дому!

Маруся. Зостань ся хоч на часинку!... побалакаєм!

Грицько. Ніколи!

Хома. Певно до Галини! Ох! ох! ох!

Грицько. То вже моє діло! (*відходить*).

Сцена XI.

(*Маруся і Хома*)

Маруся. Знов не захотів перекинутись словом зі мною! Розсердився чи що?

Хома. Туди тягне; але ти не бійся! Поратую, тільки слухайся!

Маруся. Слухати-муся! слухати-муся!

Хома. Піди у ліс до знахорки; вона знаєть ся на всьому і дасть тобі певного привороту; та ось позавтраму приходь до млина, там і баба!

Маруся. Страшно!... та ще й не здужаю!

Хома. Для сього случая треба поважитись; баба зна такий приворот, що й лютого ворога заставить цуциком бігати... слід цілувати...

Маруся. О, то я піду, піду! Із мертвих встану та піду!

Хома. Так не турбуй ся і не жури ся, буде по нашому вір мені.

Маруся. Друже мій, брате мій! Ти мене на світ підвів *(цілує його)*.

Хома. А! Поцілувала! Маруся поцілувала! Поцілунок сей... за його увесь мір! усе життя!... Поможу... себе страчу, а поможу... *(відходить)*.

Сцена XII.

Маруся. Господи, він pomoже мені вернути моє сонечко ясне, мій спокій, мій рай! О! я на край світа піду, я побю свої ніженьки довгими шляхами, я порву своє волосся густими тернами, я змию своє личко дрібними дощами — а дістану зіля і буду щасливою!

(Завіса спадає).

Д І Я І V.

Сцена I.

(На сцені руїни млина, що поросли хмелем і лихом. Кругом корчі і очерет. Довкола ліс. Ніч).

Баба-ворожка *(варить щось у китлі)*. Хо-ма наказав, щоб зварити отрути — зіля! Прийде Маруся, вона певно вже й тут... треба її вжахнути, нараїти, щоб дала Грицькові... полегша йому! Ха! ха! ха! Вийде кохання з його серця і почорніє воно на вуголь!

Сцена II.

(Баба і Маруся).

Баба. Хто це? Певно Маруся! Чую людську кість! Озовись хто прийшов? Я хоч сліпа але бачу тебе... бачу твою долю...

Маруся. Це я...

Баба. Молода — вродлива... а вже знала горя чимало; кохання тебе сушить... дай руку!

Маруся. Ось бабусю!...

Баба. Богато у цій руці щастя, тільки зрадливий одпиха його собі на погибель...

Маруся. Бабусю, скажіть мені, яка мені доля судилась?

Баба. Доля твоя химерна; там де ти шукаєш щастя там найдеш тільки зраду, а там де не думаєш і цураєш ся, там воно іменно і є! Ти кохаєш чорнявого огрядного козака, з карими очима і тонкою бровою...

Маруся. Грицька?

Баба. Стривай, стривай... ще не вияснилось... *(уся сцена освічується зеленим світлом)*. Бачу-бачу — він!

Маруся. А Грицько чи коха мене?

Баба. Хай освітить ся його серце! Щось чорнішає у ньому... мов робак ворухить ся... тепер він кохає другу!

Маруся. Ой пропаща я!

Баба. Не умлівай! Слухай до кінця! За чорнобривим стоїть я бачу русявий парубок...

Маруся. Потап?

Баба. Так! Він тебе любив і через тебе муку приняв... тільки ти не любила його, ніколи і не зійдеш ся; та між тобою а ним лежить і гадиною звиваєть ся горе!...

Маруся. Страшно, бабусю, страшно! Краще вмерти, ніж не мати просьвітку і плутатись між тим горем та мукою!

Баба. Сьмій ся! Я бачу ще третього... нещасного виродка якогось; тільки у нього

серце сьвітить ся як криштал і в тому серци стоїш ти... о там твоє щастє!...

Маруся. Це Хома! Ви його бачите... Але... невже Грицькового серця не можна ніяк привернути?

Баба. Трудно, трудно... про те можна спробувати... Ти дівко таки наважилась на Грицька?

Маруся. Бабусю! без його мені і не житьь...

Баба. Бачу! бачу! у твою серци кипить кров аж вогнем жаріє!

Маруся. Бабусю, приверніть до мене Грицька! Одверніть його від Галини... я не пережию їхнього щастя... я з муки зотлію! Мені краще бачити його у труні, ніж у шлюбі з другою...

Баба. Так, так, правда!

Маруся. Бабусю, дайте мені привороту! Я вам чим хочете відвдячу.

Баба. Не треба мені нічого; мені жаль тебе молодої і я допоможу твоїй пригоді. Слухай, ось тобі дві фляшечки; у одній червоний трунок, у другій зелений; ти дай йому з чим небудь оцього червоного випити; — коли в нього хоча іскра кохання до тебе тліє, то вона спалахне вогнем і він піде за тобою аж на край сьвіта...

Маруся. У цій, значить фляшечці моє щастя і моя смерть!... жах бере!... але краще довідатись зразу...

Баба. І знай ще до того, що коли після червоного трунку не з'явиться у нього кохання до тебе, то не буде його і до самої смерти, і він тільки більше тебе ненавидіти-ме!

Маруся. Саме пекло краще од такої долі!

Баба. Коли ти на червонім допевниш ся, що твій милий тебе не любить і не любитиме до віку, то дай йому з чим небудь цього зеленого трунку; випе і ні з ким більше не одружить ся, хиба з сирою землею!

Маруся. Умре!?

Баба. Тобіж краще буде; пожуриш ся, поплачеш, та врешті і своє щастя здибаєш, а інакше до самої смерти муки, та й після смерти катування.

Маруся. Дайте, дайте його! У цій значить фляшечці мій і його спокій...

Баба. Так, так, за зраду оддяка!

Маруся. Спасибі, спасибі бабусю!

Баба. Ховай-же її обережно!

Маруся. О! я цей ратунок під самим серцем носитиму, поки не обернусь до його за помочию!

Баба. Ну повернись на північ і плюнь перед себе тричі!

(Маруся обертаєсь — баба бере казан і відходить. Світло щезає).

Сцена III.

Маруся *(розглядаєсь з жахом)*. Все щезло, ні духа нема... це диявольське повожденіє було... облягла мене якась темрява, ні гомону, ні шелесту... мов кладовище... Ух, страшно! Куди вертатись? Мов памороки мені забило! Це річка... от туди здаєть ся стежка... Швидче, швидче від сього страшного місця! *(Відходить)*.

Сцена IV.

(Хома, Дмитро, парубки здалека співвають).

Набирали рекрутиків,
В неділеньку вранці.
Гей, гей, в неділеньку вранці.

І. парубок. Кудиж се ти нас Хомо ведеш? Оттут чи нам отаборяться?

Хома. А тут, тут! Чим-же не місце? Далеко краще за той вам вигін: тут і річка і лісочок, а онде і млин, хто куди схоче!

II. парубок. Та так! так! Тільки чи наші дівчата ходити муть? Лякатимуться млина!

I. парубок. О, то пусте! Чого їм з нами лякатись?

II. парубок. Та отже й досі нема.

Дмитро. А я до вас забігав, так баби нема дома, а наймичка тільки дала сала, та хліба, та отсю пляшку.

Хома. Буде з нас і того, аби було по чарці, та чим закусити мокруху!

I. парубок. Тиб, Дмитре, збігав та привів швидче дівчат.

Дмитро. Хай йому біс! Усе для вас бігай, та бігай, та носи всячину!... от я й отсе насилу дотарабанив...

II. парубок. Та ти молодий, ще перший рік парубкуєш, то можна для товариства послужити...

Дмитро. Е добре казати! Набігаєшся, а як прийдецься до чарки, то послідний!

Хома. Я вже, Дмитрусю, тебе обділю...

Дмитро. Та за вас ще можна жити... тільки по дівчат нема чого і бігати; там Грицько з ними...

I. парубок. Ну так давайте хоч покуримо!

II. парубок. Давай, давай!

Дмитро. А дай котрий мені тютюну, бо клятий Берко мені такого втелешив, що тіль-

ки доторкнись до папуші, так тобі як попіл, мов порохом зараз візьметь ся!

I. парубок. Та то він тобі капусти насущив та й дав; бачить, що дурний...

II. парубок. Або Рухля лопуху нашаткувала!

Дмитро. Тю на вас, я може й заграничного кури́в не то що!

Усі. О го! го!

Хома. На мого, коли хоч!

Дмитро. Давайте, спасибі вам!

(Парубки сідають на землі, починають курити і підчас монольогу Хоми співвають).

Хор. Ревуть, стогнуть гори хвилі,
По синьому морю;
Плачуть, тужать козаченьки
В турецькій неволі.

Хома *(на боці)*. Не знаю, чи Маруся відважила ся сюди прийти? Я бачив, як вона виходила з хати, а далі пантрувати було небезпечно... Коли з дівчатами прийде, значить була! Страшно чогось мені... чим то скінчить ся? Але щоб пливши, пливши пуститись на дно перед самим берегом? Ні! Занадто вже я накатавав ся! Давити треба усе, що попадеться ся під ноги! Або діста-

ну тебе Марусе, або вже ти нікому не дістанеш ся!

Голос дівчат. А де ви там? Го, го!

I. парубок. Го, го, го!

II. парубок. Сюди!

Сцена V.

(Ті самі, Галина, Грицько, дівчата).

Галина *(з далека)*. Та куди вас занесло? Я їй Богу не хочу і зоставатись, тут така страховина! Он і млин відьмачий!

Грицько. Чи вже зо мною боїш ся?

Галина. З тобою ні!

Грицько. І в млин би пішла?

Галина. На край світа!

I. дівчина. І який дїтько сюди завів?

II. дівчина. Та Хома-ж!

I. дівчина. Як раз до своїх родичів у болото!

I. парубок. Ходїть, не церемоньте ся!

II. парубок. Чорти вас боять ся як ладану!

I. парубок. Не займуть!

Дмитро *(накрившись мішком забігає їм дорогу)*. У гу, гу!

Дівчата *(вибігають на сцену)*. Ой цур тобі! Пек тобі!

Грицько (*шукає очима Марусі, до Хоми*).
Ти казав, що Маруся прийде, а її нема!

Хома. Невже не пішла... вернулась би то?... не сподівався я, щоб вона злякалась, а от...

Грицько. Досадно!

Хома. А тобі хотілось би з нею бачитись?

Грицько. Мені треба з нею бачитись, се все гризе мене... Як глянув на неї, що як з хреста знята, то в мене аж душа перевернулася!

Хома. Таки-б то шкода, а Галина-ж як?

Грицько. Та Галина мені до вподоби. Дівчина славна, щира... тільки як подумаю про Марусю... Слухай Хома, колиб я так допевнив ся! Невже вона за Потапом гине?

Хома. Радби я тобі, голубчику, всю правду сказати, так дівоче серце криниця, одно тільки тобі скажу, що Марусину вдачу я знаю... Коли потурати і перед нею киснути, то вона зневагою на се дивить ся, її не манить легка здобич; а от коло неї той до вподоби, що не зверта уваги і до другої ли-не, то в неї таке спалахне кохання що опалить вогнем!

Грицько. О! вона така!

Хома. Ог тож! Ти замітив учора, як я сказав про Потапа, так у неї з радості очи засіяли!

Грицько. Замітив... бодай-би мені були краще повилазили.

Хома. Так отож тобі треба байдужним до неї, щоб роздратувати її серце!

Грицько. Трудно!

Хома. Але для такої кралечки можна і присилувати себе... я тобі, голубчику, як братові хочу помочи, мені спарувати вас, то нема більше втіхи, — вір мені...

Грицько. Спасибі тобі, брате, за твою щирю раду (*відходить в глуб*).

Галина. От замовкли, тільки шепчуть ся; так скучно! Давайте сьпівать! (*до Дмитра*). Заграйте хоч на дутку.

Дмитро. Не вмію! Мене батько забув навчити.

Галина. Так чогож біля мене сидиш дармо? Тільки нудьгу нагониш! (*до дівчат*). Не хочете то я сама засьпіваю! (*Сьпіває*).

Ой важу я важу, на ту дівчину вражу;

Мене мати не пускає, я віконечком влажу.
Через греблю стежечка, нема мого сердечка;
Кличу, гучу не чує, нехай здоров ночує!

Через греблю стежечка, нема мого сердечка:
Кличу, кличу та не йде, нехай же він пропаде.

Сцена VI.

(Ті самі і Маруся).

Маруся. Здорові сестрички!

І. дівчина. Маруся голубочка! Яка вона бліда!

Маруся. Лихо кажуть тільки рака красить! Хома. Здорова була, голубочко, а я думав, що ти злякаєшся і не прийдеш!

Маруся. Не така, не злякаюсь!

Грицько. Здрастуй Марусе!

Маруся. Здрастуй, здрастуй, я тебе шукала...

Грицько. Хотіла бачити.

Маруся. Умисне для того і прийшла!

Грицько. Спасибі!

Маруся. Мені треба поговорити з тобою.. Між нами якась гадюка пролізла, не можна так далі...

Галина. Грицьку, ходи сюди!

Грицько. Потрівай!

Галина. Пильне діло! На одну тільки хвилинку!

Грицько. Я зараз, тільки довідаюся що, та і вернусь.

Хома. Туди його більше тягне! — Панове товариші, тепер як раз пора смикнути

по чарці за здоровячко нашої ясної зіроньки, що зійшла і усіх звеселила!

Усі. Час! час!

Дмитро. Час! час! тепер уже, пане Хома, я буду коло чарки порядкувати!...

Хома. Порядкуй, порядкуй!

(Частують ся).

Галина *(до Грицька)*. Ти знов до Марусі лізеш? Що-ж ти, Грицю, зі мною робиш?

Грицько. Нічогісінько, хибаж як побалакаю, то що?

Галина. Та вона тим і упада коло тебе, що Потапа нема,

Грицько. Потап буде, вона зна се.

Галина. Ні, не буде, в тім то і річ; сьогодні на певно прийшла бумага від волости, що Потап у тюрмі сидить. Там сестра твоя так побиваєть ся, що й Господи!

Маруся. Грицю!

Грицько. Я дома не був і не чув про се. Нешасна сестра.

Галина. То що-ж! Ти думаєш, чого Маруся прийшла. Вонаб тепер рада за тебе і репяхом учепитись, бо Потап пропав... бач і слабою прителепалась... А як би Потап вертався, то й на возі не приїхала-б!

Грицько. А! Вір вам після сього!

Ой не ходи, Грицю, тай на вечерниці.

Галина. Не всі-ж Марусі!

Маруся. Грицю! що-ж! Діждусь я тебе?

Грицько. Стривай! Чарку другу горівки випю!

Маруся. Яка небудь Галина наступа на горло! Ох! щемить у мене тут! Невже у мене вкрадуть Грицька? Вирвуть оце серце з грудий? О ніколи, ніколи (до Дмитра). Налий мені голубчику чарку, бо щось немов змерзла... уся тремчу...

Дмитро. А ось тобі чарка чи не мало?

Маруся. Давай я зразу і випю... по трошки буду... (іде на бік). Де-ж мої чари, моя остання надія? (винимає з за пазухи фляшечку і виливає в чарку). Ось! ось! Поратуй мене мій трунку! Верни мені милого, бо як не вернеш... тоді... нас зєдна... заступить.. могила!...

Хома (до Грицька). Ти, Грицю, серце, якось вже дуже прикро за Марусею!

Грицько. Та я вже не знаю, що і як! Здаєть ся і Марусю задавивби... та і себе розірвавби на шматки, щоб і не бачити і не чути!

Хома. Ну вже, голубчику, при людях здерж ся!

Маруся. Грицю! Випий з моїх рук хоч чарку горівки, як памятаєш колись; нехай хоч ся чарка скаже, що я для тебе така, як і була.

Грицько. Така-ж? Ох колиб і ся чарка не збрехала!

Хома (*затирає руки*). Який я радий мої голубяточка, що ви помирились! Хе, хе, хе! Такий радий, що й Господи!

Грицько. Та чаркою не заллеш того, що накіпіло (*відходить на бік*).

Хома. Не бій ся, моя голубочко, тепер він твоїх рук не втече!

Маруся. Не втече...

Хома. Хе, хе, хе! Добємось свого!

Грицько. Галино, квіточко! Засьпівай нам та звесели, а то мені чогось нудно та сумно!

I. парубок. Справді пісні, пісні!

Маруся. Стривайте! Я засьпіваю вам!

II. парубок. І-і! Маруся затягне! Отсе славно!

Маруся (*співає*).

Вийду я на гіроньку, біленькими
[ніженьками;

Гляну я на дубонька карими очень-
[ками!

Грицько. Яж на твої карі очі не здрігну ся
І до тебе своїм віттям не вклоню ся.

Маруся. Ой любив, та покинув
Козак дівку чорнобриву,
Що вірніща всіх!

Хор. Ой любив і т. д.

Маруся. А на тім то дубоньку та голубонько
[гуде ;
На козака пригодонька, козаченько
[не прибуде.

Грицько. Яж тієї пригодоньки не бою ся,
Та до тебе своїм віттям не вклоню ся.

Маруся. Ой любив...

Хор. Ой любив...

Маруся. На козака пригодонька — кінь го-
[ловоньку клонить,
Лежить козак при дорозі а дівчина
[сльози ронить.

Грицько. Я-ж тієї пригодоньки не вжахну ся!
І на сльози дівчиноньки не зрухну ся!

Маруся. Ой любив...

Хор. Ой любив...

Галина. Чорт зна якої завели!

Дмитро. Справді, я аж заплакав!

Грицько. Так починай, Галино, веселої!

Хома. Марусе, голубочко, що з тобою?

Маруся. Мене здавило тут — ой болить!

Хома. Ходім, ходім я дістану води з рі-
чки! *(відходять)*.

Дмитро. Слухайте! слухайте! Давайте,
засьпіваємо з вимахом!

І. парубок. Як з вимахом?

Дмитро. Ото бачите, я був якось у го-
роді, то й бачив, як там до півчих махав чи

дяк, чи пономар, чи хто його зна хто і виходить чудесно!

II. парубок. Ну, давай і з вимахом!

Галина. Уже Дмитро щось вигадав!

I. дівчина. Без штукерії не обійдеться ся!

Дмитро. Дайте мені крамагона!

I. парубок. Якого там тобі макогона?

Дмитро. Ет, не розумієш! Такий голосничок є як виделко!

II. парубок. Чи ба!

I. парубок. На ось мій струмент! *(Дає йому сопілку).*

II. парубок. Ану, ну, що воно вийде?

Дмитро. Станьтеж так: дівчата по цей бік, парубки по той, менчі попереду, високі з заду. Голову усім повернути до мене і дивить ся на крамогона. Тихо! *(бе дуткою по закоблуку і підносить до носа).* Ля! ля! ля...

Дівчата. Ля! ля, ля...

Дмитро. Цитьте, се мені тільки лялякать можна!

I. дівчина. А нам-же що?

Дмитро. Слухайте: як поведу обома руками до вас дівчата, то ви й починайте; як буду махати їми, як голубка крильцями, то виводить голосно, а як буду руки піднимати, то ви й горлом дерить голоснійше та вище; коли повернусь до вас хлопці і замахую, то

ви й почніть ; як низше опускати му руки то покотіть баци мов горохом по решеті, а як вище, то гукніть мов вовки, теперечки коли присідати-му до землі, то придавіть і стиште, щоб шепотіло як листя у ночі ; а коли випрямуюсь і розведу руками, то шкварте на весь живіт. — Зрозуміли ?

Усі. Гаразд !

Дмитро. Ну слухайтеж, утнемо !

Хор. На городі калинонька, під горою терн ;
 Полюбив я дівчиноньку, люблю і тепер.
 О жаль, жаль, жаль серцю буде,
 Возьмуть єї люди, моя не буде !

Вже до тої криниченьки, стежки заросли ;
 Вже до мої дівчиноньки старости пішли.
 Ой жаль...

А вжеж з тої криниченьки орли воду
 [пють ;
 А вже мою дівчиноньку до шлюбу ведуть.
 Ой жаль...

Один веде за рученьку, другий за рукав ;
 Третий станув, сльози ронить, любив —
 [а не взяв.

Ой жаль...

Дмитро. Бачите, як славно !

І. парубок. Молодець, молодець!

Галина. Далєбі, таке хороше!

І. дївчина. Як-би ще якої оттак!

Дмитро. Тобі як мід, то вже і ложкою!

І. парубок. Ну збирайтесь хлопці, про-
щайте з дївчатами, та і гайда (*відходять*).

Сцена VII.

(*Маруся, Хома, а далі Грицько*).

Хома. Не журись, Марусечко, не сумуй!
Їй Богу, не варт він того, щоб серденько за
ним умлівало!

Маруся. Значить не любить і не любити
ме... а ще чим далі... більш ненавидіти буде...

Хома. Забудь його! Я знаю, тепер тобі
трудно буде передужати свою муку, а тільки
переможеш... то зараз і одляже...

Маруся. А чим далі більш ненавидіти
буде...

Хома. Та цур йому, коли про тебе і не
дума; він просив мене, щоб завтра пішов
йому сватати Галину...

Маруся. А так! Попроси його зараз на
одно слово! (*Хома відходить. Маруся побачивши
Грицька, до него*). Грицю, на одно сло-
во! Я бачу, що ти мене не любиш і любити

більш не будеш... тобі судилась певно Галина. Ну що-ж! Помагай вам Боже!... Аби ти був щасливий... Я тобі тільки щастя бажаю!

Грицько. Колиб ти се по правді казала!

Маруся. Слухай, Грицю, я тебе прошу тільки ось що; не зневажай мене перед людьми, не дай на посьміх, не врази в кінець моїх гордошів. Покажи усім, що ми з тобою розійшлись мирно, тихо, як други, зайди до нас завтра! Ну що-ж зайдеш?

Грицько. Зайду, зайду, Марусечко!

Маруся. Зайдеш, не одуриш? Не насмієш ся?

Грицько. Зайду! Слово козацьке!

Маруся. Ну спасибі! спасибі! тепер прощай!

Грицько. Марусечко! яка ти ей Богу!

Маруся. Годі тепер! Завтра! Ждати-му... прощай (*Грицько відходить*).

Сцена VIII.

Маруся. Прийдеш, прийдеш мій голубе... Завтва у вечері Галина рушники давати ме... завтра у ранці я з тобою пращати-мусь... По-пращаємось і з'єдинимось на віки!

(Завіса спадає).

Д І Я V.

Сцена I.

(Середина хати).

Маруся *(сидить біля стола, підперлась одною рукою і дивиться в одно місце)*. Сьогодні здається у мене заручини... Грицько прийде... а я рушників не наготовила... Все слаба була. Гадюка моє серце ссала, а тепер притаїлась до часу. Колиб же її не зворушити! — Стривайте, щось страшне! Галина здається рушники мої забрала! Тепер Гриць піде до неї... зрадить мене... Господи зрадить!

Ой і зрада, зрада,
Карі очи зрада;
Чомуж мій миленький
Не вся щира правда!

Ой щоже-ж ти милий,
Думаєш, гадаєш;
За що мене бідну
Тепер покидаєш!

Ой, не кидай, милий,
Яж тебе кохала;
Ой, навіщо милий
Та розрада стала?

Сцена II.

(Маруся, Вустя, Охрим.)

Вустя. Чого, ти донечко, усе цієї пісні сьпіваш?

Маруся. Мамо, коли я всі пісні забула, хтось із голови вкрав...

Охрим. Що ти говориш, дитино моя, опамятай ся!

Маруся. Йй Богу! От ще друга пісня зістала ся в голові, та десь далеко, не знайдеш...

Охрим. Та яка причина тобі стала ся, зозулечко моя? Хоч пригадай, де ти вчора була?

Маруся. Вчора... вчора? Тривайте, щось страшно... Хтось вирвав у мене серце! Правда?... Адже у мене тепер нема серця?

Вустя (*обнімає її*). Голубочко, утіхо моя єдина! Що ти зі мною нещасною робиш? Мало я того горя перетерпіла, а тепер ще таке безголова! Поратуй мене донечко, опамятай ся. (*плаче*).

Маруся. Мамо, не плачте! Я пригадаю... тільки трудно мені... голова починає боліти...

Охрим. Куди ти донечко ходила? Кажуть з лісу йшла? Чого ти туди ходила?

Маруся. Ліс? А пригадую собі!... Ворожка... доля моя химерна... не любить... та не навидіти ме ще більше...

Вустя. Про що ти говориш? Яка там ворожка ненавидить?

Маруся. Пригадала, пригадала, сьогодні Гриць прийде...

Вустя. Чогож він прийде...

Маруся. Прийде помиритись... може доля нас сьогодні поєдна...

Вустя. Та чиж правда, ви помирились і Грицько прийде? Щось непевне ти кажеш!

Маруся. Ні! прийде,... прийде! Я його так жду!

Охрим. Та дай Боже милосердний, щоб його серце до нас навернув, а то як ми були багатші, то Грицька того й од хати дрючком не одібеш, а як через отту харцизяку з'убожили, то й Грицько відцурав ся нас!

Маруся. Так, так... пригадала... Ми бідні, а Галина богата... ха, ха, ха, ха, ха! От що, а я дурна й забула... так се мамо пусте... І як мені перш не приходило се в голову... Не журить ся мамо; я піду в ліс, там така ласкава бабуся... вона й страшна й ласкава... Чого попросиш, зараз дасть! Я вже такого просила дорогого та трудного — й то дала! А гроший дасть, мамо, дасть скільки хочете!

Охрим. Господь з тобою дитинко моя, що ти верзеш? Хто-ж би нам гроший дав? Тепер серденько такий сьвіт настав, що

швидче чоловік дасть з себе шкуру здерти, чим тою копійкою поділить ся!

Маруся. Ні! Там у лісі всього можна дістати... можна й кохання навіть!

Вуся. Ох, мені лишенько! Певно тобі дитинко моя наврочено! І головка горяча й з лица пашить і погляд гострий. Може-б переполох виляти, або я засьвічу страстну сьвічку!

Маруся. Ні, воскової сьвічки ще тепер не слід, потім, потім — я здорова — у мене тільки в голові гуде.. а я всьо пригадала, сьогодні прийде мамо Грицько, а я не прибрана...

Вуся. Чого там тобі прибиратись у буддень?

Маруся. Як буддень? Сьогодні у мене сьвято... таке сьвято, яке раз на віку бува... Дайте мені голубочко новий жупан, намиста й віночок...

Вуся. На що він тобі той віночок?

Маруся. Ні, мамо, дайте й віночок й все, бо сьогодні слід... нехай я уже так у тім віночку зістанусь... Не скидайте його... се тоді, як ми були на ярмарку з Грицьком, мені його куплено...

Вуся. Та на, на, я не жалую (*іде до комори*).

Охрим. Піду я між людьми розвідаю, куди вона вчора ходила, що їй пороблено! Може треба буде лікаря призвати? Нещаслива моя дитина! *(відходить)*.

(Вустя виносить жупан і вінок і прибирає Марусю).

Маруся. Бачите, мамо, я сьогодні не така бліда на вид... Мамо, скажіть мені, я гарна чи ні?

Вустя *(з плачем)*. Гарна, моя доню, як зіронька ясна!

Маруся. Чогож він... от знов забула... все гірше ненавидіти ме? В лісі бабуся дала пораду...

Вустя. Що ти знову, Господи!

Маруся. Мамо, я пригадала... зараз Грицько прийде..., чим-же ми його приймемо?

Вустя. А чим-же доню?

Маруся. У вас там у коморі є ще пляшка меду, що Хома привіз... дайте ключ!...

Вустя. Навіщо-ж йому меду?

Маруся. Ні, дайте, дайте! Дайте ключі сюди, я сама принесу для свого Гриця... Помиримось, погодимось і запемо медом *(виходить)*.

Сцена III.

Вустя. Ох, непритомна вона, непритомна! Мати Божа! Зглянь ся пречиста, над обездо-

ленними, не осироти вкінєць нещасної матери! (Сідає).

Сцена IV.

(Вустя і Хома).

Хома. Що ви матусю все журитесь, та журитесь? (цілує її в руку).

Вустя. Як-же мені, Хомо, не побиватись, коли з Марусею щось непевне скоїлось!

Хома. З Марусею? Щож таке? Де вона?

Вустя. Та учора, як з тобою пішла, а вернулась уже сьвітом... та либонь недужа; її там чи налякано, чи їй наврочено!

Хома. То може так... перший раз вийшла... Може од слабости... Адже вона не лежить.

Вустя. Та лежати не лежить, а ще якось жвавіща; тільки голова, чи болить їй, чи що?

Хома. Голова, то пройде... не бійтесь, аби не лежала!

Вустя. Все Грицька дожидає. Чи тому то правда, що вони помирились і Грицько прийде?

Хома. Правда, правда матусю, він прийде; тільки на мою думку чи не дума насмішки якої і вчинити.

Вустя. Ах, бодай йому добра не було ні на тім ні на сїм сьвіті!

Хома. А коли зхаменеть ся і зробить її щасливою, то хай йому Господь милосердний усе простить і допомага на всьому ділі! І ви, матусю, не суперечте їм, нехай приїде; побалакають, погодять ся...

Вустя. Нехай, нехай! Тільки коли насьмієть ся, то я йому сама очи виберу з лоба!

Хома. А от коли з Грицьком у них вийде розрада,... то... після там... як Маруся заспокоїть ся трохи... чи не замовилиб ви їй словечка за мене... *(цілує її в руку)*.

Вустя. За тебе, хиба ти синку, думаєш?

Хома. Матусенько! Коли Бог пошле мені таке щастя... то мені і на тім сьвіті раю не треба! А якжеб я вас шанував, та жалував! Та ви-б у мене жили як у Бога за дверима!...

Вустя. Ох, синку мій, я такаб була з того рада що й Господи! Більше й Марусі ніхто не любити-ме... тільки як Маруся справить ся з своїм серцем!

Хома. Ох, що й казать! Коли другий посвата милий, любий, вродливий — то хай раює! Я тількиж про Марусине щастя і дбаю... тільки про її щастя!

Сцена V.

(Ті самі і Маруся).

Маруся. Насилу найшла! (приносить збанок і чарку).

Вустя. Для кого ти доню принесла той мід?

Маруся. Як-же, мамо, треба гаразд молодого прийняти.

Хома. Здорова була Марусечко! Кого се так виглядаєш?

Маруся. Грицька... адже він буде?

Хома. Буде, буде! Він у мене ночував, та оце виряжав сватів до Галини, то казав, що сюди зайде!

Вустя. Чого-ж йому, коли так сюди заходить?

Маруся. До Галини? Так, так... я чула щось... як до Галини? Він сюди обіцяв прийти... Він до Галини не піде!... хоч у мене й покрадено рушники... а не піде... не піде!...

Хома. Заспокійся, голубко, певно не піде!

Маруся. Ха, ха, ха! Не піде, ха, ха, ха!

Вустя. Чого ти Марусю сьмієшся?

Маруся. Так! Мені повеселійшало... згадала сьмішне... Слухайте, мамо, Хома, лишть мене саму тут. Гриць прийде; ми на самоті розмавляти мемо... тихо та любо!

Хома (до Вустї). Справді, нехай вони собі перебалакають... Зайдіть мамо до мене; ми за їхню згоду, за їхнє щастя, хоч по чарці випємо!

Вустя. Та ходім, ходім! Порядкуй уже сама тут доню... щастя тобі Боже!

Маруся. Мамо стривайте... я ще щось хотїла вам сказати... Обніміть мене! Простїть мені! Не сердьтесь!

Вустя (обнимає єї). Що прощати дитино моя, кохана моя? Щоб я ще на тебе сердилась? Та тиж наша єдина втїха! Без тебе краще лягти в холодній, сирій домовині! (виходить з Хомою).

Маруся. Мамо! мамо!

Сцена VI.

Маруся. Мати шкода... тільки нема чим і жалїти. Моє серце перетліло!... Тепер мені з'явилось усе... мов крізь туман, я всьо бачу... Грицько мене не любить... одружить ся з Галиною. Дивитись на їх щастя, терпіти зраду і ковтати сльози... Ні, не треба сього... Годї! Краще в домовину... Ляжеш в домовину і я з тобою поруч ляжу!... Нас вороги розединили, а ми все таки з'єдинимось на віки! Так краще! ні мук ні злоби, а тиха, німа згода!

Ой не ходи, Грицю, тай на вечерниці.

— Насиплють високу могилу, поставлять хрест з двома хустками; вітрець буде хустками ма-
 яти і розмавляти з могилою... Ох я і забула!
 Де се мій ратунок, мій спокій?! (*шукає божевільно.*) Де-ж се він? Господи! Невже і його у мене украдено? Де-ж він? А! ось! (*виймає з за пазухи фляшочку.*) Треба улити в фляш-
 ку! (*Вливає.*) Тепер усе готово!... Тільки щоб прийшов! Чи прийдеж він?... Прийде, прийде!

Сцена VII.

(*Маруся, Грицько.*)

Грицько. Здорова, була Марусечко!

Маруся. Здраствуй Грицю! Спасибі, що прийшов, не одурив!

Грицько. Колиб ти мене так дурила, як я тебе!

Маруся. Борони Боже! Сідай-же, сідай серденько. Давно ми з тобою в купі не сиділи!... Посидьмо-ж хоч на останку!

Грицько. Як-би не ти Марусе, то ми-б не розраїлись ніколи! А тепер уже не поправиш!

Маруся. Хиба я хотіла? Ні, не хотіла... а видно доля уже така, кажуть якась химер-

на... щож проти долі вдієш? Усе спробувала... Але чим далі більше ненавидіти меш!

Грицько. Хто тобі сказав?

Маруся. Се вже так судилось. Я безсила тепер як билиночка... Хочби ти на мене не сердився! Я тобі нічого не вчинила... А то мені така нудьга... оттут бачиш у мене гадюка під серцем заплодилась... Вона тепер притаїлась, а я боюсь, щоб у голову не залізла.

Грицько. Що ти говориш Марусе? (до себе). Вона ніби не при собі; заговорюється. Невже звістка про Потапа так і вразила? (до Марусі.) А тобі Потапа жаль?

Маруся. Жаль?... мені трохи жаль матери, а більш й нікого... та й чим жаліти, коли тут камінь...

Грицько. Господь з тобою Марусю!

Маруся. От! от! Не буде вже ніякого ворога між нами... Булоб тобі на вечірниці не ходити!

Грицько. Та я після сього і разу не був... засіли вони мені в печінках... Ще й тягали через них... певно більш не піду до смерти!

Маруся. Не підеш, не підеш, я знаю... я хочу сього! Інакше Грицю не можна! Нас розраїли а ми помиримось... Тільки сьогодні

нам і можна помиритись.. а то вже з роду все ненавидіти меш більше... а другу покохаєш!

Грицько. Я тебе ненавидіти-му?

Маруся. Здаєть ся ти...

Грицько. За віщож, за Потапа?

Маруся. Може, але ти тому не винен; так уже треба...

Грицько. І ти мене ненавидиш?

Маруся. Ні, я хотіла... та не можу!... Не можу перебороти... от з тієї любки і гадюка заплодилась...

Грицько. Марусю! Моє серденько! Заспокій ся! у тебе мов пропасниця!

Маруся. Заспокоюсь, заспокоюсь!... Засьпівай ще мені, я давно не чула...

Грицько. Я-б засьпівав... так мене обняла чогось така жура, такий сум, така нудьга, мов серце здавило кліщами!

Маруся. Засьпівай бо, засьпівай! —

Грицько (*співає.*)

Не жур мене мати,
 Бо я й сам журю ся,
 Вийду за ворота,
 Від вітру валю ся!

Осідлаю коня,
 Коня вороного,

Най у степ понесе,
Мене молодого!

Вийду на могилу,
Кругом подивлю ся,
Як згадаю волю,
Сльозами заллю ся!

Маруся. Годі! годі! Випий-же мій любий
за нашу згоду меду! Щоб ми до віку більше
не сварились *(виливає йому в чарку)*.

Грицько. Давай! Будь здорова! *(Пє.)*

Маруся. Стій, не все, не все! Лиши мені
половину!

Грицько *(кидає чарку.)* Що се ти мені
дала?

Маруся. А мені? Не ма? Що-ж се, я одна
остану ся?

Грицько *(хапаєсь за груди).* Хто в Бога
вірує, ратуйте! Пече мене!

Маруся. Ха, ха, ха! Напоїла милого лю-
бощами! Тепер... до Галини не підеш!
Ха, ха, ха!

Грицько. Отрута!?! Ой смерть моя! Го-
рить у мене всьо!... дух забиває!

Маруся. Мені, мені дай половину!... Про-
бі!... Я не хочу zostавитись без його... не
хочу!...

Грицько. Ой !! Погибель моя! Ратуйте, ратуйте мене! Вогнем палить!

Маруся. Ратуйте! ха, ха, ха! Дайте ножа мені! Ха, ха, ха!

Грицько. Не можу! Марусе! Що ти наробила? Я любив тебе... ми щасливі були... а тепер смерть... см... *(падає)*.

Маруся *(кидаєсь на Грицька.)* Ай! Устань! Устань! Не можна без мене! Якжеж рушники? Колиж? Чого ти мовчиш? Бач, було не ходять на вечірницї... *(сьпіває)*.

Ой, не ходи Грицю, та на вечірницї,
Бо на вечірницях дівки чарівницї,
Котра дівчина чорнобривая,
Таж чарівниця справедливая!

У неділю рано зіля копала,
А в понеділок переполоскала,
Прийшов вівторок зіля зварила,
А у середу Гриця отруїла...

Сцена VIII.

(Ті самі і Хома.)

Хома. Що? Так зразу! Знахорка передала! Марусе, Марусе! Ходім відсіль!... *(хоче її підвести)*.

Маруся (*держить Грицька*). Не дам, не дам! Він мій тепер! Мій! (*тихо сьмієть ся*.)

Хома. Збожеволіла! Диявольське коadlo! Сили пекольні!... Ви украли у мене мою здобич... Ха, ха, ха! Се чортячий жарт! — Марусе! Ходім відсіль, втікаймо!

Маруся. Не дам, не дам! він мій, на віки мій! (*голубить Грицька*).

Хома. Пропало все! Ну так! (*вихоплює ніж з за холяви, пробиваєсь і падає*.)

Маруся. У неділю рано матуся тужила,
„Ой, на щож ти доню Гриця отруїла“,
„Ой, мамо, мамо, жаль ваги не має,
Нехай Гриць разом двох не кохає“. —

(*Завіса тихо спадає*.)

Читайте самі і другим читайте!

Чи чували Ви про часопись „НАРОДНЕ СЛОВО“?

Є се *ілюстрована*, національна, популярно-просвітна й політична часопись для усіх верств руського народа, а виходить у Львові три рази на тиждень; ві второк, четвер і суботу.

Хто не чув ще про сю часопись і не читав

„Народного Слова“

повинен конче пізнати сю незвичайно цікаву і хосенну для кожного газету.

В тій цілі треба вислати лиш одну корону адресуючи докладно: „Народне Слово“, Львів, ул. Академічна ч. 8., а за ту одну корону будете діставати через один місяць сю часопись.

І певно, хто лиш через один місяць буде читати пильно „Народне Слово“, остане постійним його передплатником, та іще буде з запалом заохочувати до передплати сеї часописи своїх сусідів і знайомих. А се тому, бо часопись „Народне Слово“ подає своїм читачам найхосеннійші відомости, які дотичать нашого народного життя і добробуту, найновійші важні звістки з краю, держави і цілого сьвіта. До того кожде число сеї часописи є украшене цікавою *ілюстрацією*.

Ціна 50 сотиків, з поштою 55 сотиків.

Експедиція і головний склад в Адміністрації „Народного
Слова“ у Львові, при улиці Академічній ч. 8.
